

PenSam Liv forsikringsaktieselskab

Jørgen Knudsens Vej 2

3520 Farum

CVR-nr. 14 63 89 03

Årsrapport for 2017

Indholdsfortegnelse

Pension på dagsordenen	2
Ledelsesberetning	
Kunder og produkter	3
Investeringsafkast.....	6
Omkostninger.....	8
Resultat, solvens og kapitalgrundlag	9
Selskabsledelse og organisation	11
Ledelse, revision og ansvarshavende aktuar	14
Repræsentantskab	15
Ledelseshverv mv.....	16
Årsregnskabet	
Ledelsespåtegning.....	18
Den interne revisions revisionspåtegning.....	19
Den uafhængige revisors revisionspåtegning.	21
Resultatopgørelse.....	25
Balance.....	26
Egenkapitalopgørelse.....	28
Noter	29

Pension på dagsordenen

Danskernes pensioner var højt på den politiske dagsorden i 2017. Det har sat sit præg på PenSam's arbejde. For når vi skal indfri vores kundeløfte og være der for vores kunder, når de har brug for det, så gælder det ikke mindst, når rammelovgivningen for pensionsområdet bliver ændret. I 2017 var pensionsreformen på den politiske menu, så derfor stod PenSam klar.

Det danske pensionssystem er kendt som verdens bedste pensionssystem. Den flotte titel skyldes ikke mindst, at man med den danske model sikrer alle på arbejdsmarkedet en pensionsopsparing – også mennesker med lave indkomster. Det er en egen-skab, vi skal passe på. Men vi skal også passe på, at personlig opsparing af små midler ikke spises op af modregning i andre offentlige ydelser. Og derfor har PenSam fokuseret særligt på, at pension fortsat kan svare sig – også når tallene på lønsedlen ikke er blandt de allerstørste.

Det har vi gjort gennem solide beregninger, direkte kontakt med politikere og den øvrige branche samt aktiv omtale af nogle af de udfordringer, PenSam's kunder kan blive mødt af.

I starten af 2018 nåede et politisk flertal i Folketinget til enighed om en pensionsreform, og PenSam's argumenter om rimelighed overfor de laveste indkomster blev i væsentlig grad imødekommet. Det er vi tilfredse med, og der er nu skabt klarhed om, at pensionsopsparing kan betale sig både for den enkelte og samfundet.

På de indre linjer blev 2017 året, hvor den samlede 2020-strategi for PenSam for alvor fik luft under vingerne. Grundlæggende handler den om, at vi leverer gode løsninger til vores kunder med en rationel og effektiv administration.

Det er i 2017 kommet til udtryk med en pensionsforretning i fortsat vækst, hvor den samlede balance steg til 113 mia. kr. Samtidig fastholder vi de gode investeringsresultater med et samlet afkast på 6,3 mia. kroner, eller 6,8%. Det er særligt tilfredsstillende, at Fleksion-konceptet gav et afkast på 9,1%, og hvortil kunderne løbende opfordres til at flytte deres opsparing.

Og endelig følger vi i 2017 vores målsætning om at reducere omkostningerne yderligere. I 2017 nåede vi

sågar en smule foran planen med en gennemsnitlig omkostning for den enkelte kunde på 454 kroner. Det er tilfredsstillende, at vi leverer billigere løsninger til kunderne og i særdeleshed, at vi gør det gennem en mere rationel og effektiv indretning, ikke bare ved isolerede besparelser. Netop i den ånd var et af årets helt store initiativer arbejdet med transformationen til en IT branche-industri-løsning.

Når vi leverer gode investeringsafkast samtidig med at omkostningerne reduceres efter planen, betyder det i sidste ende, at flere penge går direkte retur til kunderne.

Vores kunder kvittererede for den samlede indsats, da de i efteråret sendte os afsted som "årets højdespringer" på branchens image-måling.

Endelig blev det også i 2017, at PenSam for alvor tændte op under de sociale digitale medier. Det skete ikke mindst på Facebook, hvor vi med over 15.000 følgere blev Danmarks største arbejdsmarkedspensionsselskab på denne platform og hver dag får meget ud af den direkte dialog med vores kunder.

I 2018 vil vi fortsætte den gode dialog med vores kunder – både digitalt og "i virkeligheden". Det gælder ikke mindst den aktive involvering af PenSam's forbrugerdemokrati. I fællesskab kan vi sikre de bedste løsninger for FOA-faggrupperne, så PenSam's kunder får mest mulig kvalitet for pengene.

Torsten Fels
Adm. direktør

Ledelsesberetning

Kunder og produkter

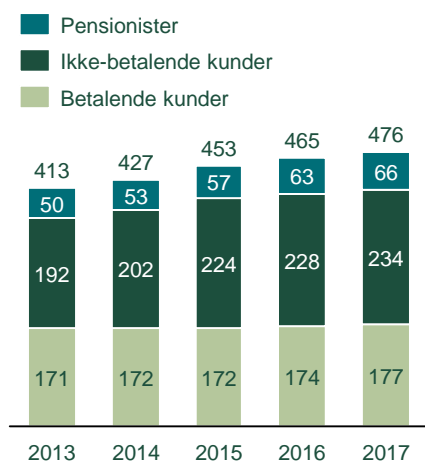
Kunder, indbetalinger og udbetalinger

PenSam Liv har 177.000 aktivt indbetalende kunder.

De samlede løbende pensionsindbetalinger i 2017 udgør 5.145 mio. kr., hvilket er 110 mio. kr. højere end i 2016.

Der er herudover indbetalt 397 mio. kr. ved, at kunderne har flyttet deres pensionsordninger i andre selskaber til PenSam Liv.

Fordeling af kundeforhold

Ultimo 2017 modtog ca. 66.000 kunder en løbende pensionsydelse i form af enten alderspension, førtidspension samt børne- og ægtefællepension. De løbende udbetalinger udgjorde 1.187 mio. kr.

Der er udbetalt gruppeforsikringsdækninger på 266 mio. kr., og 1.573 kunder er tilkendt udbetaling af forsikring ved visse kritiske sygdomme på 158 mio. kr.

Kundetilfredshed

Eksterne målinger af kundernes loyalitet og tilfredshed har vist en tydelig forbedring i 2017.

Hvert år måler analysevirksomheden Loyalty Group kundetilfredsheden og loyaliteten hos pensionskunder fra de 12 største pensionselskaber.

PenSam er årets højdespringer og går 4 pladser frem.

Styrkelsen af kunderelationen har været prioriteret igennem 2017, og det vil fortsætte i 2018.

Med afsæt i kundeundersøgelser er der iværksat konkrete initiativer. Pensionsoversigterne har fået et løft både indholdsmæssigt og visuelt, og velkomstmaterialet er tilpasset for at øge relevansen for kunderne.

Kundeindflydelse

Selskabet ser stor værdi i, at kunderne har direkte medbestemmelse gennem kundedemokrati. Kunderne er repræsenteret i forbrugergrupper, der beslutter, hvordan op til halvdelen af pensionsbidraget bliver anvendt.

I 2017 er der afholdt mere end 25 møder for forbrugergrupper og forbrugergruppeledelser. Her har pensionsreformen stået højt på dagsordenen, men der har også været fokus på at se den samlede "pensionskrone" i en helhed.

Samarbejde med overenskomstparter

Som arbejdsmarkedspensionsselskab ønsker selskabet et godt samarbejde med overenskomstparterne.

Der lægges stor vægt på en tæt og tillidsfuld dialog med fagforbund, offentlige arbejdsgivere, arbejdsgiverforeninger, virksomheder og tillidsrepræsentanter.

I 2017 er der afholdt møder med offentlige og private arbejdsgivere, fagforbund og deres lokalafdelinger. Møderne bidrager til en god dialog om pensionsprodukterne for alle interessenter.

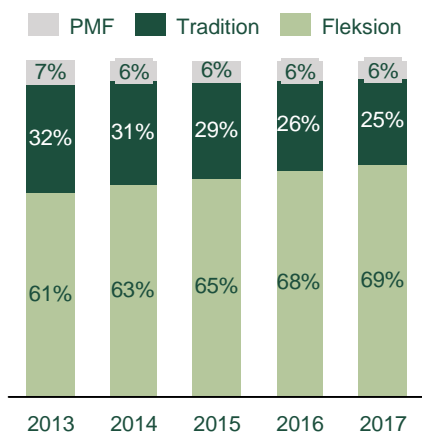
Selskabet deltog derudover med en række velbesøgte arrangementer på Folkemødet, der satte pensionspolitiske emner på dagsordenen.

Produkter

Selskabet ønsker at tilbyde FOA-faggrupperne den bedst mulige arbejdsmarkedspensionsordning ved at målrette produkter og services til netop denne kundegruppe.

Pensionsordningerne tilbydes gennem de tre pensionskoncepter Fleksion, Tradition og PMF.

Fordeling af kundeforhold på koncepter, i pct.

Fleksion-konceptet

Fleksion-konceptet er udviklet i tæt samarbejde med forbrugergrupperne.

Ud over en basisdækning med alderspension, invaliditet og død har kunderne mulighed for at vælge en sammensætning mellem risikodækninger og aldersopsparing, som passer til kundens aktuelle behov.

Alle nye kunder optages i dette pensionskoncept.

Fleksion-konceptet er et gennemsnitsrenteprodukt, hvor ydelserne ikke er garanterede. Der tilstræbes et højt, konkurrencedygtigt langsigtet afkast, hvorfor dette koncept investeringsmæssigt har en høj risiko-profil, da kundegruppens aldersfordeling muliggør dette.

Tradition-konceptet

Tradition-konceptet er et traditionelt pensionsprodukt med et fast størrelsesforhold mellem alderspension og risikodækninger. Kunderne har begrænset mulighed for ændring af produktsammensætningen.

Der indbetales fortsat pensionsbidrag til konceptet, men der sker ikke nytægning.

Tradition-konceptet er et gennemsnitsrenteprodukt, hvor ydelserne ikke er garanterede. Kunder, der er

pensioneret før 1. september 2016, har en garanteret pensionsydelse.

Investeringsmæssigt har Tradition-konceptet en "mellem" risikoprofil grundet kundegruppens aldersfordeling.

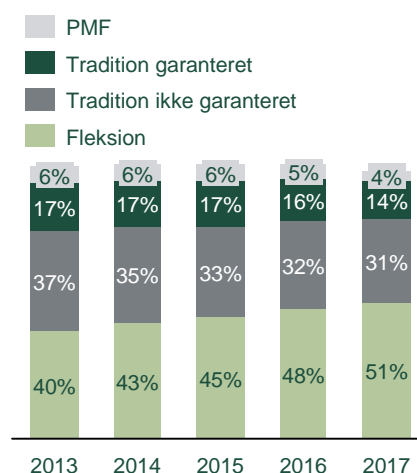
PMF-konceptet

PMF-konceptet er et klassisk pensionsprodukt, hvor ydelserne er garanterede eller betinget garanterede afhængig af, hvornår kunderne er optaget i pensionsordningen.

Der indbetales ikke pensionsbidrag til konceptet.

Investeringsmæssigt har PMF-konceptet en "lav" risikoprofil, hvilket skyldes garantiniveauet og en begrænset kapitalstyrke.

Fordeling af hensættelser på koncepter, i pct.

Sundhed

PenSam Liv's pensionskunder arbejder inden for områder, der er kendetegnet ved et hårdt fysisk og psykisk arbejdsmiljø.

I 2017 har alle indbetalende kunder haft mulighed for en netbaseret sundhedstest i vores Sundhedskompass. Sundhedskompass giver kunden et billede af egen sundhed inden for livsstil, belastninger på muskler og led samt mental sundhed. På den baggrund vejledes den enkelte kunde med målrettede offentlige tilbud fra kommuner og regioner. 6.500 kunder havde ved årets udgang benyttet testen. Sundhedskompass er udviklet og lanceret i samarbejde med FOA.

PenSam Liv har fokus på at få langtidssyge tilbage i arbejde. I 2017 har PenSam gennemført mere end 1.500 forløb, hvor en socialfaglig indsats har bidraget til, at kunden har bevaret tilknytningen til arbejdsmarkedet.

PenSam Liv søger at fastholde syge kunder i arbejdsforholdet ved at guide og støtte dem til at anvende de offentlige sundhedstilbud. Målet er at samle kræfterne om at være tilgængelige for alle aktive kunder, der hvor vi kan gøre en forskel og skabe værdi.

Investeringsafkast

Der er i 2017 opnået et afkast på 6,8% på baggrund af en fortsat aktiv investeringsstrategi. Det gennemsnitlige årlige afkast udgør 6,3% for de seneste fem år, dette anses for tilfredsstillende.

Den aktive forvaltning har bidraget positivt til det samlede afkast. Det betyder blandt andet, at andelen af børsnoterede aktier og emerging markets obligationer er øget betydeligt. De to aktivklasser har leveret årets højeste afkast. Private Equity og ejendomme har ligeledes givet høje afkast.

En betydelig svækkelse af amerikanske dollar mod danske kroner har bidraget negativt til årets afkast opgjort i danske kroner. Den negative effekt af dollarsvækkelsen er blevet delvist imødegået af valutaafdækning. Det er forbundet med betydelige omkostninger at afdække amerikanske dollar på grund af det meget lave danske renteniveau i forhold til det amerikanske renteniveau.

I nedenstående tabel ses afkastet samt aktivfordelingen på de enkelte aktivklasser.

Investeringsafkast og aktivfordeling

	Afkast	Vægt i porteføljen
Investment grade obligationer	0,6%	36,2%
Emerging Markets obligationer	4,5%	8,6%
High yield obligationer	2,7%	6,2%
Børsnoterede aktier	16,0%	28,0%
Alternative investeringer	5,9%	21,0%
Investeringsaktiver i alt	7,0%	100,0%
Renteafdækning	-0,2%	
Investeringsafkast, i alt	6,8%	
Afkastprocent (Officielt nøgletal)	6,9%	

Udviklingen på de finansielle markeder

Den positive økonomiske udvikling har været den afgørende drivkraft for udviklingen på de finansielle markeder i 2017. Ikke alene har væksten overrasket positivt, og inflationen er forblevet moderat, men vækstudsigterne er forbedret med udsigt til lempeligere finanspolitik, fornyet fremgang i erhvervsinvesteringerne og gennemførelse af yderligere struktur-reformer.

Den positive makroøkonomiske udvikling har omsat sig i forbedret indtjening i virksomhederne og færre tilfælde af misligholdelse af gæld (kreditobligationer).

Trods en fortsættelse af normaliseringen af amerikansk pengepolitik har yderligere lempelse af pengepolitikken i Euroområdet og i Japan betydet, at den globale pengepolitik også i 2017 har været ekspansiv og bidraget til den positive udvikling på de finansielle markeder.

Årets afkast – aktivklasser

Aktier

Udviklingen i den børsnoterede aktieportefølje var tilfredsstillende i 2017, og det samlede afkast blev på 16,0%.

Obligationer

Stats- og realkreditobligationer med meget lav risiko (Investment Grade obligationer) gav et positivt afkast på 0,6%.

Det lave renteniveau bidrog med høje afkast på højrenteobligationer, hvor erhvervsobligationer (High Yield) og statsobligationer udstedt af udviklingslande (Emerging Market Debt) gav et afkast på henholdsvis 2,7% og 4,5%.

Alternative investeringer

De alternative investeringer består af ejendomme, infrastruktur, private equity og illikvid kredit m.v. Det samlede afkast blev på 5,9%, hvor det højeste afkast kom fra investeringer i ejendomme på 9,3%, hvorimod illikvid kredit har bidraget negativt. Bestyrelsen har i 2017 revurderet strategien for investeringer i illikvid kredit.

I 2017 har der været fokus på salg af danske ejendomme samt nyopførelse af boligbyggeri i blandt andet København og Aalborg.

PenSam Liv har gennem en længere årrække haft fokus på ejendomsinvestering, og der er over flere år opnået høje afkast.

Ved årets udgang udgjorde ejendomsporteføljen 8 mia. kr., hvoraf investeringerne i danske ejendomme udgjorde 5 mia. kr. og investeringerne i udenlandske ejendomme 3 mia. kr.

Afkast i pensionskoncepterne

Afkastet i de enkelte pensionskoncepter afspejler de forskellige risikoprofiler og garantiniveauer.

I nedenstående oversigt ses afkastet i de enkelte pensionskoncepter og kontributionsgrupper de seneste 5 år.

Investeringsafkast i pensionskoncepterne

Procent	2013	2014	2015	2016	2017
Fleksion	7,7	9,2	3,7	8,1	9,1
Tradition - ikke garanterede	2,4	11,3	2,1	8,4	7,5
Tradition - garanterede			1,9	6,1	2,6
PMF	-5,5	27,3	1,0	12,5	1,1

Investeringsstrategi

PenSam Liv tilstræber et konkurrencedygtigt afkast, som sikrer gode pensionsydelse til kunderne.

Investeringsstrategien er tilpasset de enkelte pensionskoncepter, hvor risikoprofilen afspejler niveauet for ydelsesgarantier, aldersfordeling og kapitalforhold til at imødegå udsving på de finansielle markeder.

Tilgangen i investeringsstrategien er, at investeringen spredes for at opnå et godt og stabilt afkast på lang sigt.

PenSam Liv vil også i 2018 have fokus på de alternative investeringer.

Omkostninger

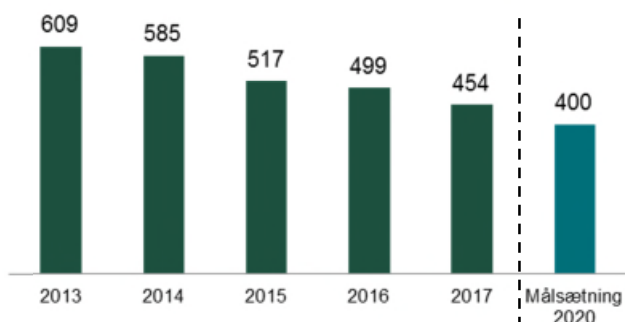
Administrationsomkostninger

PenSam Liv vil være omkostningseffektiv og konkurrencedygtig i forhold til administration af pensionsordninger. Det er derfor ambitionen, at de gennemsnitlige omkostninger pr. forsikret ved udgangen af år 2020 ligger i niveauet 400 kr. Der er i 2017 taget et yderligere skridt i denne retning.

Administrationsomkostningerne udgør 232 mio. kr., og er faldet 19 mio. kr. i forhold til 2016. Denne udvikling er baseret på gennemførte effektiviseringer og de første resultater af den strategiske beslutning om outsourcing af IT-drift og udvikling til KMD.

De gennemsnitlige omkostninger pr. forsikret er de seneste 5 år faldet fra 609 kr. til 454 kr., svarende til en reduktion på 25%. Den positive udvikling skal ses i lyset af, at der i perioden er implementeret flere nye lovmæssige krav til styring af finansielle virksomheder som fx solvens II.

Udvikling i omkostninger i kr. pr. forsikret

Implementering af en industriløsning for IT-forsikringssystemer mv. vil over de kommende år medføre yderligere reduktion af omkostningsniveauet.

Investeringsomkostninger

Omkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed udgør 190,1 mio. kr.

Der er herudover investeringsomkostninger, som er fratrukket i investeringsafkastet. Dette gælder blandt andet investeringer gennem investeringsforeninger.

PenSam Liv har også fokus på en omkostningseffektiv investeringsforvaltning, og det vurderes løbende, om forvaltningen skal ske internt eller via eksterne samarbejdspartnere.

Omkostninger til formueforvaltning til eksterne forvaltere fremgår ikke af årsrapporten. Disse omkostninger fratrækkes direkte i investeringsafkastet og fremgår af en årlig redegørelse om Årlige Omkostninger i Kroner (ÅOK), som offentliggøres på www.pensam.dk.

Resultat, solvens og kapitalgrundlag

Årets resultat

Årets resultat før skat udgør 73 mio. kr. mod et resultat før skat i 2016 på 53 mio. kr.

Den væsentligste del af resultatet består af afkast på egenkapitalens investeringer på 40 mio. kr. samt netto-risikoforrentning på 34 mio. kr. i alt 74 mio. kr.

Resultatet efter skat udgør 64 mio. kr. resultatet anses for acceptabelt.

Bestyrelsen indstiller, at der udloddes 1,6 mio. kr. i udbytte til PenSam Holding A/S.

Realiseret resultat og dets fordeling

Det realiserede resultat er udtryk for selskabets over- eller underskud i perioden. Det realiserede resultat opgøres særskilt for selskabet og selskabets kunder efter principper fastlagt af bestyrelsen og anmeldt til Finanstilsynet. Principperne skal endvidere overholde reglerne i kontributionsbekendtgørelsen samt sikre en rimelig fordeling af resultatet.

Årets samlede realiserede resultat udgør 4.738 mio. kr., som er fordelt med 74 mio. kr. til egenkapitalen og 4.664 mio. kr. til kunderne. De 4.664 mio. kr. til kunderne er fordelt med 173 mio. kr. til overskudskapitalen og 4.491 mio. kr. til kollektivt bonuspotentiale.

Det realiserede resultat er påvirket af positive investeringsresultater og positive resultater vedrørende invaliditet.

Egenkapitalen og overskudskapitalen har ultimo 2017 skyggekonti på 12 mio. kr. mod 16 mio. kr. ultimo 2016.

Der har i 2017 været tabsdækning fra basiskapitalen til negative realiserede resultater i omkostningskontributionsgrupperne for PMF og Tradition garanterede. Denne tabsdækning udgør 37 mio. kr., og det vil blive anmeldt til Finanstilsynet, at risikoforrentningen forøges med dette beløb tillagt det tilsvarende beløb for 2016 på 40 mio. kr., idet sidstnævnte ikke har kunnet indhentes, da der ikke er opbygget kollektivt bonuspotentiale i de nævnte kontributionsgrupper.

Der er i regnskabet for 2017 foretaget en korrektion af det fordelte investeringsafkast i tidligere år efter drøftelser med Finanstilsynet. Der er derfor flyttet 142 mio. kr. før skat svarende til 111 mio. kr. efter skat fra egenkapitalen og 99 mio. kr. før pensionsafkastskat fra de særlige bonushensættelser til det kollektive bonuspotentiale i Fleksion-konceptet. Korrektionen har ikke påvirket kundernes ydelser eller depotværdier.

Hensættelser til forsikringskontrakter

For selskabets garanterede og betinget garanterede koncepter (Tradition garanterede og PMF) beregnes hensættelser til "Garanterede ydelser" efter regnskabsbekendtgørelsen hovedregel.

De forsikringsmæssige hensættelser er steget med 8.070 mio. kr. i 2017 til 100.414 mio. kr.

Kollektivt bonuspotentiale udgør 12.759 mio. kr. pr. 31. december 2017 og er steget med 3.208 mio. kr. i forhold til ultimo 2016. Kollektivt bonuspotentiale er fordelt på fire rentegrupper, fire omkostningsgrupper, ti risikogrupper samt tre gruppeordninger.

Opgørelse af solvenskapitalkrav

Solvenskapitalkravet beregnes efter standardmodellen og en partiel intern model for levetid. Sidstnævnte har selskabet søgt om og fået godkendelse til at anvende af Finanstilsynet. Modellen er udviklet, idet EU's standardmetode for solvensbehov vedrørende levetidsrisiko ikke harmonerer med de danske krav i forhold til hensættelser under tilsynets levetidsbenchmark.

Specifikation af solvenskapitalkravet

Mio. kr.	2017	2016
Risiko for længere levetid	592,6	647,1
Øvrige risici	174,7	254,4
Forsikrings- og omkostningsrisici, i alt	627,1	709,5
Markeds- og modpartsrisici, i alt	1.789,6	1.893,0
Operationelle og strategiske risici, i alt	95,1	98,9
Samlede risici	2.533,1	2.717,5
Diversifikation	-392,7	-432,4
Samlet tabspotentiale	2.140,4	2.285,1
Dækning af bonuspotentiale	-760,4	-705,9
Solvenskapitalkrav	1.380,0	1.579,2
Solvensdækning i %	657,0%	540,0%

Solvenskapitalgrundlaget består af egenkapital og overskudskapital samt fortjenstmargen fra og med 2016.

Usikkerhed ved indregning og måling

Ved udarbejdelse af årsrapporten foretages der i forbindelse med indregning og måling af visse regnskabsposter en vurdering, som omfatter skøn, som er behæftet med en vis usikkerhed.

Der henvises til afsnittet 'Regnskabsmæssige skøn samt usikkerheder ved indregning og måling' under 'Anvendt regnskabspraksis', hvor der er foretaget en særskilt beskrivelse af principper og metoder for fastsættelse af værdierne på de nævnte regnskabsposter. Endvidere er de væsentligste usikkerheder ved måling beskrevet.

Under 'Følsomhedsoplysninger' vises endvidere usikkerheden ved rentændringer, fald i aktiernes og ejendommenes værdi samt påvirkningen ved ændring i vurderingen af dødelighed og invaliditetshypothese.

Begivenheder efter balancedagen

Der er i tiden fra 31. december 2017 til årsrapportens underskrivelse ikke indtruffet forhold, som efter ledelsens opfattelse har væsentlig påvirkning på selskabets økonomiske stilling.

Forventninger til 2018

Selskabets regnskabsmæssige resultat og udvikling i kundernes bonuspotentialer er generelt meget afhængig af udviklingen i investeringsafkastet.

Det er forventningen, at investeringsafkastet i 2018 vil være positivt, men beskedent. Den samfundsøkonomiske baggrund er positiv, men det vurderes fortsat, at prisfastsættelsen på de finansielle markeder efterlader mindre potentiale for yderligere kursstigninger.

Finanstilsynet har oplyst, at man ved opdatering af levetidsbenchmarket, der anvendes ved opgørelse af selskabets hensættelser fra 2018, ændrer på estimationen af de forventede fremtidige levetidsforbedringer, så der anvendes en dataperiode på 20 år i stedet for den nuværende periode på 30 år.

Det forventes at denne ændring vil medføre en stigning i hensættelserne i størrelsesordenen 290 mio. kr., hvilket vil kunne dækkes af det kollektive bonuspotentiale og uden væsentlig påvirkning af selskabets solvensgrad.

Samlet set forventes der i 2018 et positivt resultat for selskabet.

Selskabsledelse og organisation

Anbefalinger for god selskabsledelse

God selskabsledelse skaber værdi for selskabet og medvirker til at forbedre selskabets forretning til fordel for kunderne og ejere.

PenSam Liv forholder sig løbende til de gældende danske anbefalinger fra Komiteen for god selskabsledelse samt til det af Finansrådet udarbejdede ledelseskodex. De anbefalinger, som giver mening og skaber værdi for PenSam Liv, anvendes som elementer i ledelsen af selskabet.

En samlet redegørelse kan findes på PenSam's hjemmeside www.pensam.dk/godselskabsledelse.

Ledelsen i PenSam Liv er todelt og består af en bestyrelse og en direktion.

Bestyrelse

Bestyrelsen består af otte medlemmer, hvoraf syv er generalforsamlingsvalgte medlemmer, to medlemmer er nomineret af Danske Regioner/KL, to medlemmer er nomineret af FOA, og tre medlemmer er uafhængige særligt kyndige. Derudover er et medlem valgt af repræsentantskabet.

Bestyrelsesmedlemmerne vælges for en periode på et år. Bestyrelsen har afholdt tolv møder i 2017.

Bestyrelsen fastlægger forretningsmodellen og den overordnede strategi for selskabet. Samtidig har bestyrelsen ansvaret for at ansætte en direktion samt at føre tilsyn med, at direktionen varetager sine opgaver tilfredsstillende.

Bestyrelsen vurderer jævnligt, om der er behov for at styrke bestyrelsesmedlemmernes samlede kompetencer, så bestyrelsen til enhver tid er i stand til at varetage bestyrelsesopgaverne på kvalificeret og ansvarlig vis.

I den forbindelse gennemfører bestyrelsen årligt en selvevaluering af kompetencer og samarbejde, ligesom der foretages en årlig evaluering af bestyrelsens samarbejde med direktionen.

Kønsmæssig sammensætning

Bestyrelsen har fokus på at sikre de nødvendige kompetencer ved bestyrelsens sammensætning.

Den kønsmæssige fordeling i bestyrelsen blandt de generalforsamlingsvalgte bestyrelsesmedlemmer udgør pr. 31. december 2017 en kvinde og seks mænd.

Bestyrelsens målsætning for den kønsmæssige fordeling er, at der inden den 1. april 2020 skal være en kønsmæssig fordeling i bestyrelsen, hvor mindst to ud af bestyrelsens syv generalforsamlingsvalgte bestyrelsesmedlemmer udgøres af det underrepræsenterede køn. Bestyrelsen har ikke nået målsætningen i 2017, da kompetencer er blevet vurderet som den væsentligste faktor i forbindelse med ændringer i bestyrelsessammensætningen i 2017.

Bestyrelsen i PenSam Liv har besluttet, at den ikke udarbejder en politik for den kønsmæssige sammensætning på de øvrige ledelsesniveauer, da der er under 50 ansatte i selskabet

Direktion

Direktionen består af adm. direktør Torsten Fels, efter at direktør Benny Buchardt Andersen er fratrukket sin stilling i august 2017. Direktionen har tillige direktions- og bestyrelsesposter i andre selskaber i PenSam gruppen, jf. oplysningerne om 'Ledelseshverv mv.'.

Direktionen skal følge de politikker, retningslinjer og anvisninger, som bestyrelsen har givet. Direktionens ansvar omfatter implementering af den af bestyrelsen fastlagte strategi, selskabets organisation og fordeling af ressourcer samt løbende rapportering om finansielle forhold til bestyrelsen.

Bestyrelsen fastlægger direktionens aflønning og fører løbende tilsyn med dens indsats.

Revisionsudvalg

PenSam Liv's bestyrelse har nedsat et revisionsudvalg bestående af to bestyrelsesmedlemmer, som vælges årligt.

Revisionsudvalget skal øge kvaliteten af regnskabsaflæggelsen og overvåge driftsmæssige og finansielle risici.

Revisionsudvalget har afholdt fire møder i 2017 og rapporterer løbende til bestyrelsen.

Revision

Selskabets regnskabsaflæggelse og de interne kontroller, som er forbundet med den finansielle rapportering, revideres af en uafhængig, ekstern revisor, som er valgt på selskabets ordinære generalforsamling. Den eksterne revisor varetager aktionærens og offentlighedens interesser og aflægger rapport til bestyrelsen gennem en skriftlig revisionsprotokol. Ekstern revisor afgiver en påtegning på selskabets årsrapport.

Selskabets interne revision reviderer regelmæssigt selskabets forretningsgange og interne kontroller for at vurdere kvaliteten og hensigtsmæssigheden heraf. Den interne revisionschef afgiver ligeledes en påtegning på selskabets årsrapport. Revisionschefen refererer direkte til selskabets bestyrelse. Der er seks ansatte i intern revision, som tillige varetager revision af PenSam gruppens øvrige virksomheder.

Whistleblowerordning

PenSam har etableret en whistleblowerordning. For at understrege uafhængigheden og bedst muligt at sikre anonymitet for en mulig whistleblower har bestyrelserne i PenSam valgt, at whistleblowerordningen skal varetages af en ekstern part. Der har ikke været indberetninger under whistleblowerordningen i 2017.

Aflønningspolitik

Bestyrelsen for PenSam Liv har vedtaget en aflønningspolitik i overensstemmelse med bekendtgørelse om lønpolitik samt oplysningsforpligtelser, som omfatter bestyrelsen, direktionen samt øvrige ansatte, hvis aktiviteter har væsentlig indflydelse på selskabets risikoprofil. Lønpolitikken kan ses på www.pensam.dk/loenpolitikker.

Vederlag til bestyrelse, direktion samt ansatte, hvis aktiviteter har væsentlig indflydelse på PenSam Liv's risikoprofil, fremgår af note 10.

Organisation

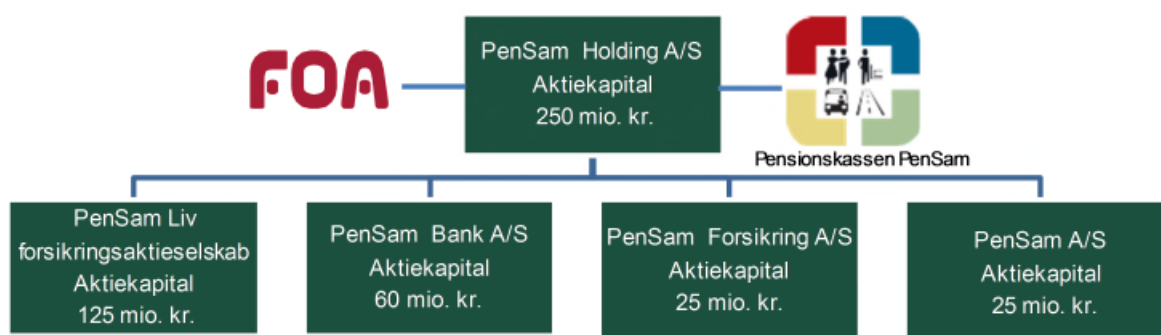
PenSam Liv er et 100% ejet datterselskab af PenSam Holding A/S. PenSam Holding A/S ejes af FOA samt af Pensionskassen PenSam. PenSam Liv indgår i PenSam Holding koncernen, der har hovedsæde i Farum. Specifikation af tilknyttede og associerede virksomheder fremgår af note 28.

PenSam Holding koncernen er opdelt i tre forretningsområder, Pension, Forsikring og Bank samt et administrations- og driftsselskab, jævnfør nedenstående koncerndiagram.

Bestyrelsen har ansat en direktør og en revisionschef samt en ansvarshavende aktuar.

Herudover har direktøren ansat øvrige nøglefunktionsansvarlige, en finansdirektør samt investerings- og back office medarbejdere.

Hovedparten af selskabets administration varetages af PenSam A/S.

Kapitalforeningen PenSam Invest er ejet 100% af PenSam gruppen, og benyttes til PenSam's outsourcete investeringer.

Intern kontrol og risikostyring ved regnskabsaflæggelse

Bestyrelsen og direktionen har det overordnede ansvar for selskabets interne kontrol og risikostyring i forbindelse med regnskabsaflæggelsen. Den interne kontrol og risikostyring er tilrettelagt således, at halvårs- og årsrapporten aflægges i overensstemmelse med lovgivningens krav, og sikrer, at væsentlige fejl og uregelmæssigheder omkring regnskabsaflæggelsen forebygges eller opdages og korrigeres.

Kontrolmiljø

De væsentlige elementer i kontrolmiljøet er en hensigtsmæssig organisation, herunder behørig funktionsadskillelse samt interne politikker og forretningsgange indeholdende beskrivelse af kontroller samt procedurer.

Risikovurdering

Der foretages løbende en vurdering af de regnskabsområder og processer, som danner grundlag for regnskabsaflæggelsen.

Vurderingen foretages med henblik på at identificere områder, hvor risikoen for fejl er særlig stor som følge af, at oplysningerne er baseret på skøn eller er forbundet med manuelle eller komplekse processer.

Kontrolaktiviteter

Formålet med de etablerede kontrolaktiviteter er at forhindre, opdage og korrigere eventuelle væsentlige fejl og uregelmæssigheder i de data, som danner grundlag for regnskabsaflæggelsen, således at risikoen for fejl i halvårs- og årsrapporterne reduceres.

Kontrollerne omfatter blandt andet attestationer, afstemninger, analyser, funktionsadskillelse samt generelle it-kontroller.

Overvågning og rapportering

Selskabet anvender systemer og manuelle ressourcer til at overvåge de data, der danner grundlag for den økonomiske rapportering. Eventuelle svagheder og væsentlige fejl korrigeres øjeblikkeligt og rapporteres til selskabets hændelsesopsamling for operationelle risici.

Samfundsansvar

Selskabets primære ansvarsområde er at sikre de bedst mulige arbejdsmarkedspensioner til kunderne, samtidig med at der skabes et afkast.

Samfundsansvar indgår som en naturlig del af driften og udviklingen af forretningsområderne i selskabet. For PenSam Liv betyder det, at selskabet bidrager til social, økonomisk og miljømæssig bæredygtighed, hvilket afspejles i selskabets værdier.

Selskabets samfundsansvar er nedskrevet i en samlet politik for hele PenSam Holding koncernen. Samfundsansvar er beskrevet i koncernregnskabet, og der henvises til afsnittet herom i årsrapporten for PenSam Holding A/S.

Ledelse, revision og ansvarshavende aktuar

Direktion

Adm. direktør Torsten Fels

Bestyrelse

Valgt af generalforsamlingen

Nomineret af Danske Regioner/KL

Regionsrådsmedlem Per Larsen (formand)

Byrådsmedlem Ivan Hansen (næstformand)

Nomineret af FOA

Forbundsformand Dennis Kristensen (næstformand)

Forbunds næstformand Mona Striib

Uafhængige særligt kyndige

Partner Cato Baldvinsson

Adm. direktør Jørgen Klejnstrup

Direktør Niels Henrik Lehde Pedersen

Valgt af repræsentantskabet

Fællestillidsrepræsentant Tine Thordén

Revisionsudvalg

Direktør Niels Henrik Lehde Pedersen (formand)*

Adm. direktør Jørgen Klejnstrup

Ekstern revision

PricewaterhouseCoopers

Statsautoriseret Revisionspartnerselskab

CVR-nr. 33 77 12 31

Strandvejen 44, 2900 Hellerup

Intern revision

Revisionschef Palle Mortensen

Ansvarshavende aktuar

Jens-Peder Vinkler

Øvrig ledelse

Peter Østergaard, Finansdirektør

Claus Jørgensen, Investeringsdirektør

Jonas Stubkjær, Kundedirektør

Thomas Axen, IT direktør

Rikke Vad Brandt, Underdirektør for Forretningsudvikling

Marie Bender Foltmann, Underdirektør for Ledelse og Kommunikation

Lars Lindequist Dannow, Underdirektør for HR

* Direktør Niels Henrik Lehde Pedersen er selskabets medlem af revisionsudvalget med særlige kvalifikationer inden for regnskab og revision. Direktør Niels Henrik Lehde Pedersen har i 2006-2013 været leder af Group Risk Control i Dong Energy med ansvar for kontrol af finansielle og relaterede operationelle risici.

Repræsentantskab

På generalforsamlingen i PenSam Liv den 14. marts 2017 blev følgende medlemmer valgt til repræsentantskabet

Social & sundhed

Anders Jensenius Møller
Christina Bank
Dennis Vagtborg Christensen
Dorrit Marianne Knudsen
Ebbe Dalgaard
Erik Fischer Mikkelsen
Hanne Hansen
Hanne Kjeldsen
Hanne Skyum Pedersen
Hans Christian T Enevoldsen
Jesper Priskorn
Kirsten Solvejg Gerdes
Lis Udengaard Rasmussen
Lone Karin Snedker
Marianne Lübbers Søndberg
Michael Egelund Andersen
Niels Aakjær
Palle Nielsen
Søren Larsen
Vibeke Elise Jensen

Pædagogisk sektor

Christian Bartel
Ea Højholt Kristensen
Jonna Rønne
Karen Munk Andersen
Mette Krohn Gade
Mogens Bech Madsen
Søren Kofoed
Tine Thordén*
Viggo Østergård Dinesen

* Bestyrelsesmedlem i PenSam Liv

Kost & service

Berit Jakobsen
Gina Liisborg
Irene Holmstrøm
Kim Lindby

Liselotte Nielsen
Pia Heidi Nielsen
Yee Mei Yip Bargejani

Teknik & service

Alex Svendsen
Benni Jul Rasmussen
Brian Vittrup
Claus Windfeld
Finn Haarby Karlsen
Frank Damgaard
Kim Walther Andreasen
Lars Bo Larsen
Morten Duevang Rasmussen
Niels Thomsen
Reiner Burgwald
Thomas Hansen

Lederne

Bente Adelskilde
Lars Henrik Dorf Nielsen
Michael Damm

Ledelseshverv mv.

Direktion

Torsten Fels, født 1959

Indtrådt i direktionen den 1. januar 2013.

Adm. direktør i PenSam Liv forsikringsaktieselskab, PenSam Forsikring A/S, PenSam Bank A/S, PenSam Holding A/S og Pensionskassen PenSam.

Bestyrelses- og organisationsposter

PenSam A/S (formand).

Benny Buchardt Andersen, født 1969

Fratrædt 18. august 2017.

Bestyrelse

Per Larsen, født 1965 (formand)

Regionsrådsmedlem i Region Nordjylland.

Indtrådt i bestyrelsen 1. juni 2014. Valgperioden udløber marts 2018.

Øvrige bestyrelses- og organisationsposter

Danske Regioners bestyrelse.

Ivan Hansen, født 1951 (næstformand)

Byrådsmedlem.

Indtrådt i bestyrelsen 1. juni 2014. Valgperioden udløber marts 2018.

Øvrige bestyrelses- og organisationsposter

Sorø Forsyningsservice A/S (næstformand), Sorø Spildevand A/S (næstformand), Sorø Vand A/S (næstformand), Sorø Forsyning (næstformand) og AffaldPlus.

Dennis Kristensen, født 1953 (næstformand)

Forbundsformand i FOA.

Indtrådt i bestyrelsen 29. november 2002. Valgperioden udløber marts 2018.

Øvrige bestyrelses- og organisationsposter

FOAs hovedbestyrelse, LO's Daglige Ledelse, LO's hovedbestyrelse, Kvindemuseet, Århus (næstformand), PenSam Holding A/S (formand) og Pensionskassen PenSam (næstformand).

Tine Thordén, født 1970

Tillidsrepræsentant

Indtrådt i bestyrelsen 14. marts 2017. Valgperioden udløber marts 2018.

Øvrige bestyrelses- og organisationsposter

Forbrugergruppemedlem i PenSam Liv forsikringsaktieselskab, medlem af forbrugergruppeledelsen i Pædagogisk Sektor.

Bestyrelsesmedlem i LUU (lokalt uddannelsesudvalg) på Sosu-skolen Østjylland, bestyrelsesmedlem

i pædagogisk sektor i FOA Århus samt bestyrelsesmedlem i Fagklubben for pædagogiske assistenter og pædagogmedhjælpere.

Jørgen Klejnstrup, født 1953

Direktør i Sæstad IVS (ejerandel 33,3 pct.) og Konceptudvikling IVS (ejerandel 50 pct.).

Indtrådt i bestyrelsen 4. april 2013. Valgperioden udløber marts 2018.

Øvrige bestyrelses- og organisationsposter

Hotel Koldingfjord (formand) og The Asgard Fixed Income Fund LTD, Cayman Island.

Niels Henrik Lehde Pedersen, født 1956

Direktør.

Indtrådt i bestyrelsen 27. april 2009. Valgperioden udløber marts 2018.

Øvrige bestyrelses- og organisationsposter

Direktør i NLP-Risk Holding IVS, TIP ApS (personligt ejede selskaber), Konceptudvikling (ejerandel 50 pct.) samt fuldt ansvarlig deltager i NLP-Risk v/Niels H Lehde Pedersen.

Mona Striib, født 1961

Forbundsformand i FOA.

Indtrådt i bestyrelsen 4. november 2004. Valgperioden udløber marts 2018.

Øvrige bestyrelses- og organisationsposter

FOAs hovedbestyrelse, Forhandlingsfællesskabets bestyrelse og forhandlingsudvalget, LO's hovedbestyrelse, PenSam Bank A/S (formand), PenSam Forsikring A/S (formand) og PenSam Holding A/S.

Cato Baldvinsson, født 1948

Partner.

Indtrådt i bestyrelsen 13. september 2017. Valgperioden udløber marts 2018.

Øvrige bestyrelses- og organisationsposter

Direktør i MIE SEA II GP ApS samt fuldt ansvarlig deltager i c@b Financial Consulting. Asgard Fixed Income (Master) Fund Limited (Cayman Island - formand), Asgard Fixed Income Fund I Limited (Cayman Islands - formand), Asgard Global Fixed Income Limited (Cayman Islands - formand), Maj Bank A/S (formand), Investeringsselskabet Kronborg DAC (Dublin, Irland), Investeringsselskabet Asgard Fund ICAV (Dublin Irland) og Pensionskassen PenSam.

Fratrædte bestyrelsesmedlemmer

Ebbe Dalsgaard, født 1952

Udtrædt af bestyrelsen den 14. marts 2017.

Eksponeringer mv.

Selskabet har ikke eksponeringer med og sikkerhedsstillelser fra bestyrelsesmedlemmer og direktører eller med selskaber, hvori de nævnte personer er direktører eller bestyrelsesmedlemmer.

Ledespåtegning

Bestyrelsen og direktionen har dags dato behandlet og godkendt årsrapporten for regnskabsåret 2017 for PenSam Liv forsikringsaktieselskab.

Årsregnskabet aflægges i overensstemmelse med Lov om finansiel virksomhed.

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2017 samt af resultatet af selskabets aktiviteter for regnskabsåret 1. januar til 31. december 2017.

Farum, den 1. marts 2018

Direktion

Torsten Fels

Bestyrelse

Per Larsen, formand

Ivan Hansen, næstformand

Jørgen Klejnstrup

Mona Striib

Ledelsesberetningen indeholder efter vores opfattelse en retvisende redegørelse for udviklingen i selskabets aktiviteter og økonomiske forhold, samt en beskrivelse af de væsentligste risici og usikkerhedsfaktorer, som selskabet kan påvirkes af.

Årsrapporten indstilles til generalforsamlingens godkendelse.

Dennis Kristensen, næstformand

Cato Baldvinsson

Niels Henrik Lehde Pedersen

Tine Thordén

Den interne revisions revisionspåtegning

Konklusion

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet for Pen-Sam Liv forsikringsaktieselskab giver et retvisende billede af selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2017 samt af resultatet af selskabets aktiviteter for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2017 i overensstemmelse med Lov om finansiell virksomhed.

Det er tillige vores opfattelse, at de etablerede forretningsgange og interne kontrolprocedurer, herunder den af ledelsen tilrettelagte risikostyring, der er rettet mod selskabets rapporteringsprocesser og væsentlige forretningsmæssige risici, fungerer tilfredsstillende.

Vores konklusion er konsistent med vores revisionsprotokollat til revisionsudvalget og bestyrelsen.

Hvad har vi revideret

PenSam Liv forsikringsaktieselskabs årsregnskab for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2017, omfatter resultatopgørelse, totalindkomstopgørelse, balance, egenkapitalopgørelse og noter, herunder anvendt regnskabspraksis ("regnskabet").

Udtalelse om ledelsesberetningen

Ledelsen er ansvarlig for ledelsesberetningen.

Vores konklusion om regnskabet omfatter ikke ledelsesberetningen, og vi udtrykker ingen form for konklusion med sikkerhed om ledelsesberetningen.

I tilknytning til vores revision af regnskabet er det vores ansvar at læse ledelsesberetningen og i den forbindelse overveje, om ledelsesberetningen er væsentligt inkonsistent med regnskabet eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation.

Vores ansvar er derudover at overveje, om ledelsesberetningen indeholder krævede oplysninger i henhold til Lov om finansiell virksomhed.

Baseret på det udførte arbejde er det vores opfattelse, at ledelsesberetningen er i overensstemmelse med årsregnskabet og er udarbejdet i overensstemmelse med kravene i Lov om finansiell virksomhed.

Vi har ikke fundet væsentlig fejlinformation i ledelsesberetningen.

Nøgletallet solvensdækning

Ledelsen er ansvarlig for nøgletallet solvensdækning, der fremgår af hoved- og nøgletaloversigten i note 2 i regnskabet.

Som anført i hoved- og nøgletaloversigten i note 2 er nøgletallet solvensdækning undtaget fra kravet om revision. Vores konklusion om årsregnskabet omfatter derfor ikke nøgletallet solvensdækning, og vi udtrykker ingen form for konklusion med sikkerhed om dette nøgletal.

I tilknytning til vores revision af regnskabet er det vores ansvar at overveje, om nøgletallet solvensdækning er væsentligt inkonsistent med regnskabet eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation.

Hvis vi på dette grundlag konkluderer, at der er væsentlig fejlinformation i nøgletallet solvensdækning, skal vi rapportere herom. Vi har ingenting at rapportere i den forbindelse.

Ledelsens ansvar for regnskabet

Ledelsen har ansvaret for udarbejdelsen af et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med Lov om finansiell virksomhed. Ledelsen har endvidere ansvaret for den interne kontrol, som ledelsen anser nødvendig for at udarbejde et regnskab uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl.

Den udførte revision

Revisionen er udført på grundlag af Finanstilsynets bekendtgørelse om revisionens gennemførelse i finansielle virksomheder mv. samt finansielle koncerner og efter internationale standarder om revision. Dette kræver, at vi planlægger og udfører revisionen med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation. Vores revision har omfattet alle væsentlige og risikofyldte områder og er udført i henhold til den arbejdsdeling, der er aftalt med ekstern revision.

Revisionen er planlagt og udført således, at vi har vurderet de forretningsgange og interne kontrolprocedurer, herunder den af ledelsen tilrettelagte risikostyring, der er rettet mod selskabets rapporteringsprocesser og væsentlige forretningsmæssige risici.

En revision omfatter udførelse af revisionshandling for at opnå revisionsbevis for beløb og oplysninger i regnskabet. De valgte handlinger afhænger af revisors vurdering, herunder vurdering af risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl. Ved risikovurderingen overvejer revisor intern kontrol, der er relevant for virksomhedens udarbejdelse af et årsregnskab, der giver et retvisende billede. Formålet hermed er at udforme revisionshandling, der er passende efter omstændighederne. En revision omfatter endvidere vurdering af, om ledelsens valg af regnskabspraksis er passende, og om ledelsens regnskabsmæssige skøn er rimelige samt en vurdering af den samlede præsentation af regnskabet.

Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Farum, den 1. marts 2018

Palle Mortensen
Revisionschef

Den uafhængige revisors revisionspåtegning

Til kapitalejeren i PenSam Liv Forsikringsaktieselskab

Konklusion

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2017 samt af resultatet af selskabets aktiviteter for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2017 i overensstemmelse med lov om finansiell virksomhed.

Vores konklusion er konsistent med vores revisionsprotokollat til revisionsudvalget og bestyrelsen.

Hvad har vi revideret

PenSam Liv Forsikringsaktieselskabs årsregnskab for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2017 omfatter resultatopgørelse og totalindkomstopgørelse, balance, egenkapitalopgørelse og noter, herunder anvendt regnskabspraksis ("regnskabet").

Grundlag for konklusion

Vi udførte vores revision i overensstemmelse med internationale standarder om revision (ISA) og de yderligere krav, der er gældende i Danmark. Vores ansvar ifølge disse standarder og krav er nærmere beskrevet i revisionspåtegningens afsnit *Revisors ansvar for revisionen af regnskabet*.

Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Uafhængighed

Vi er uafhængige af selskabet i overensstemmelse med internationale etiske regler for revisorer (IESBA's Etiske regler) og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, ligesom vi har opfyldt vores øvrige etiske forpligtelser i overensstemmelse med IESBA's Etiske regler.

Efter vores bedste overbevisning er der ikke udført forbudte ikke-revisionsydelser som omhandlet i artikel 5, stk. 1, i forordning (EU) nr. 537/2014.

Valg

Vi blev første gang valgt som revisor for PenSam Liv Forsikringsaktieselskab for regnskabsåret

2012. Vi er genvalgt årligt ved generalforsamlingsbeslutning i en samlet sammenhængende opgaveperiode på 6 år frem til og med regnskabsåret 2017.

Centrale forhold ved revisionen

Centrale forhold ved revisionen er de forhold, der efter vores faglige vurdering var mest betydelige ved vores revision af regnskabet for 2017. Disse forhold blev behandlet som led i vores revision af regnskabet som helhed og udformningen af vores konklusion herom. Vi afgiver ikke nogen særskilt konklusion om disse forhold.

Centralt forhold ved revisionen

Måling af unoterede investeringer

Unoterede investeringer omfatter primært investeringer i investerings-ejendomme samt private equity, ejendoms- og kredit fonde og udgør i alt ca. 19% af de samlede investeringsaktiver. Værdier indgår i primært i regnskabsposterne for:

- Investeringsejendomme
- Kapitalandele i tilknyttede virksomheder
- Kapitalandele i associerede virksomheder
- Kapitalandele

Unoterede investeringer måles til en skønnet dagsværdi baseret på værdiansættelsesmodeller og forudsætninger herunder ledelsesmæssige skøn, der ikke er observerbare for

Hvordan vi har behandlet det centrale forhold ved revisionen

Vi gennemgik og vurderede forretningsgange og interne kontroller for måling af unoterede investeringer.

Vi vurderede og testede de af ledelsen anvendte værdiansættelsesmodeller.

Vi testede stikprøvevist sammenhængen mellem de anvendte forudsætninger og beregningen af dagsværdier, herunder om der var indhentet relevant rapportering om værdiansættelsen fra eksterne managere samt sammenhængen mellem rapportering, cash flow og registreringer hos selskabet.

Vi udfordrede de ledelsesmæssige skøn, der ligger til grund for beregning af dagsværdier ud fra vores kendskab til porteføljen og markedsudviklingen.

tredjemand, og har en væsentlig påvirkning på regnskabet.

Vi fokuserede på måling af unoterede investeringer, fordi opgørelsen er kompleks og involverer betydelige ledelsesmæssige skøn.

Der henvises til årsregnskabets omtale af "Regnskabsmæssige skøn samt usikkerhed ved indregning og måling" i note 1 og note 27 om investeringskategorier.

Måling af hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter

Virksomheden har hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter for i alt 100.414 mio. kr., hvilket udgør 88% af den samlede balance.

Hensættelserne består primært af livsforsikringshensættelser og fortjenstmargen. Hensættelserne er opgjort ud fra om det er ikke-garanteret grundlag hhv. garanteret grundlag

Hensættelserne er baseret på aktuarmæssige principper og involverer væsentlige regnskabsmæssige skøn knyttet til de aktuarmæssige forudsætninger om den tidsmæssige placering og omfang af fremtidige betalinger til forsikringstagerne.

De aktuarmæssige

Vi gennemgik og vurderede de af virksomheden tilrettelagte forretningsgange og interne kontroller, der er etableret for at sikre, at hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter måles korrekt.

I forbindelse med revisionen anvendte vi vores egne aktuarer til at vurdere de af virksomheden anvendte aktuarmodeller og forudsætninger samt de foretagne beregninger, herunder opgørelser af fremtidige betalingsstrømme.

Vi vurderede og udfordrede de væsentligste aktuarmæssige forudsætninger såsom rentekurve til tilbagediskontering, levetider, dødelighed, invaliditet, tilbagekøbs- og fripolicesandsynlighed samt omkostninger ud fra

forudsætninger omfatter væsentligst rentekurve til tilbagediskontering, levetider, dødelighed, invaliditet, tilbagekøbs- og fripolicesandsynlighed samt omkostninger.

Vi fokuserede på måling af hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter, fordi opgørelse af hensættelserne er kompleks og involverer betydelige regnskabsmæssige skøn.

Der henvises til årsregnskabets omtale af "Regnskabsmæssige skøn samt usikkerhed ved indregning og måling" i note 1 samt "Livsforsikringshensættelser" i note 20.

vores erfaring og branchekendskab med henblik på at vurdere, om disse er i overensstemmelse med regulatoriske og regnskabsmæssige krav.

Udtalelse om ledelsesberetningen

Ledelsen er ansvarlig for ledelsesberetningen. Vores konklusion om regnskabet omfatter ikke ledelsesberetningen, og vi udtrykker ingen form for konklusion med sikkerhed om ledelsesberetningen.

I tilknytning til vores revision af regnskabet er det vores ansvar at læse ledelsesberetningen og i den forbindelse overveje, om ledelsesberetningen er væsentligt inkonsistent med regnskabet eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation.

Vores ansvar er derudover at overveje, om ledelsesberetningen indeholder krævede oplysninger i henhold til lov om finansiel virksomhed.

Baseret på det udførte arbejde er det vores opfattelse, at ledelsesberetningen er i overensstemmelse med årsregnskabet og er udarbejdet i overensstemmelse med kravene i lov om finansiel virksomhed. Vi har ikke fundet væsentlig fejlinformation i ledelsesberetningen.

Nøgletallet solvensdækning

Ledelsen er ansvarlig for nøgletallet solvensdækning, der fremgår af hoved- og nøgletalsoversigten i note 2 i regnskabet.

Som anført i hoved- og nøgletalsoversigten i note 2 er nøgletallet solvensdækning undtaget fra kravet om revision. Vores konklusion om årsregnskabet omfatter derfor ikke nøgletallet solvensdækning, og vi udtrykker ikke en konklusion med sikkerhed om dette nøgletal.

I tilknytning til vores revision af regnskabet er det vores ansvar at overveje, om nøgletallet solvensdækning er væsentligt inkonsistent med regnskabet eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation.

Hvis vi på dette grundlag konkluderer, at der er væsentlig fejlinformation i nøgletallet solvensdækning, skal vi rapportere herom. Vi har ingen ting at rapportere i den forbindelse.

Ledelsens ansvar for regnskabet

Ledelsen har ansvaret for udarbejdelsen af et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med lov om finansiel virksomhed. Ledelsen har endvidere ansvaret for den interne kontrol, som ledelsen anser for nødvendig for at udarbejde et regnskab uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl.

Ved udarbejdelsen af regnskabet er ledelsen ansvarlig for at vurdere selskabets evne til at fortsætte driften; at oplyse om forhold vedrørende fortsat drift, hvor dette er relevant; samt at udarbejde regnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift, medmindre ledelsen enten har til hensigt at likvidere selskabet, indstille driften eller ikke har andet realistisk alternativ end at gøre dette.

Revisors ansvar for revisionen af regnskabet

Vores mål er at opnå høj grad af sikkerhed for, om regnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, og at afgive en revisionspåtegning med en konklusion. Høj grad af sikkerhed er et højt niveau af sikkerhed, men er ikke en garanti for, at en revision, der udføres i overensstemmelse med ISA og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, altid vil afdække væsentlig fejlinformation, når sådan findes. Fejlinformatio-

ner kan opstå som følge af besvigelser eller fejl og kan betragtes som væsentlige, hvis det med rimelighed kan forventes, at de enkeltvis eller samlet har indflydelse på de økonomiske beslutninger, som brugerne træffer på grundlag af regnskabet.

Som led i en revision, der udføres i overensstemmelse med ISA og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, foretager vi faglige vurderinger og opretholder professionel skepsis under revisionen. Herudover:

- Identificerer og vurderer vi risikoen for væsentlig fejlinformation i regnskabet, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, udformer og udfører revisionshandlinger som reaktion på disse risici samt opnår revisionsbevis, der er tilstrækkeligt og egnet til at danne grundlag for vores konklusion. Risikoen for ikke at opdage væsentlig fejlinformation forårsaget af besvigelser er højere end ved væsentlig fejlinformation forårsaget af fejl, idet besvigelser kan omfatte sammensværgelser, dokumentfalsk, bevidste udeladelser, vildledning eller tilsidesættelse af intern kontrol.
- Opnår vi forståelse af den interne kontrol med relevans for revisionen for at kunne udforme revisionshandlinger, der er passende efter omstændighederne, men ikke for at kunne udtrykke en konklusion om effektiviteten af selskabets interne kontrol.
- Tager vi stilling til, om den regnskabspraksis, som er anvendt af ledelsen, er passende, samt om de regnskabsmæssige skøn og tilknyttede oplysninger, som ledelsen har udarbejdet, er rimelige.
- Konkluderer vi, om ledelsens udarbejdelse af regnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift er passende, samt om der på grundlag af det opnåede revisionsbevis er væsentlig usikkerhed forbundet med begivenheder eller forhold, der kan skabe betydelig tvivl om selskabets evne til at fortsætte driften. Hvis vi konkluderer, at der er en væsentlig usikkerhed, skal vi i vores revisionspåtegning gøre opmærksom på oplysninger herom i regnskabet eller, hvis sådanne oplysninger ikke er tilstrækkelige, modificere vores konklusion. Vores konklusioner er baseret på det revisionsbevis, der er opnået frem til datoen for vores revisionspåtegning. Fremtidige begivenheder eller forhold kan dog medføre, at selskabet ikke længere kan fortsætte driften.

- Tager vi stilling til den samlede præsentation, struktur og indhold af regnskabet, herunder noteoplysningerne, samt om regnskabet afspejler de underliggende transaktioner og begivenheder på en sådan måde, at der gives et retvisende billede heraf.

Vi kommunikerer med den øverste ledelse om blandt andet det planlagte omfang og den tidsmæssige placering af revisionen samt betydelige revisionsmæssige observationer, herunder eventuelle betydelige mangler i intern kontrol, som vi identificerer under revisionen.

Vi afgiver også en udtalelse til den øverste ledelse om, at vi har opfyldt relevante etiske krav vedrørende uafhængighed, og oplyser den om alle relationer og andre forhold, der med rimelighed kan tænkes at påvirke vores uafhængighed og, hvor dette er relevant, tilhørende sikkerhedsforanstaltninger.

Med udgangspunkt i de forhold, der er kommunikeret til den øverste ledelse, fastslår vi, hvilke forhold der var mest betydelige ved revisionen af regnskabet for den aktuelle periode og dermed er centrale forhold ved revisionen. Vi beskriver disse forhold i vores revisionspåtegning, medmindre lov eller øvrig regulering udelukker, at forholdet offentliggøres, eller i de yderst sjældne tilfælde, hvor vi fastslår, at forholdet ikke skal kommunikeres i vores revisionspåtegning, fordi de negative konsekvenser heraf med rimelighed ville kunne forventes at veje tungere end de fordele, den offentlige interesse har af sådan kommunikation.

Hellerup, den 1. marts 2018
PricewaterhouseCoopers
Statsautoriseret Revisionspartnerselskab
CVR-nr. 33 77 12 31

Erik Stener Jørgensen
Statsautoriseret revisor
mne9947

Per Rolf Larssen
Statsautoriseret revisor
mne24822

Resultatopgørelse

1. januar - 31. december

I t. kr.

Note	2017	2016
3	5.542.226	5.513.593
Afgivne forsikringspræmier	-1.338	-1.412
<i>Præmier for egen regning, i alt</i>	<i>5.540.888</i>	<i>5.512.181</i>
Indtægter fra tilknyttede virksomheder	3.015.051	3.892.185
Indtægter fra associerede virksomheder	115.865	57.991
Indtægter af investeringsejendomme	3.261	6.895
4 Renteindtægter og udbytter mv.	1.098.412	1.388.931
5 Kursreguleringer	2.368.390	1.684.276
6 Renteudgifter	-18.496	-52.716
7 Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed	-190.057	-202.116
<i>Investeringsafkast, i alt</i>	<i>6.392.426</i>	<i>6.775.446</i>
8 Pensionsafkastskat	-988.299	-1.024.511
9 Udbetalte ydelser	-2.272.497	-2.339.693
<i>Forsikringsydelser for egen regning, i alt</i>	<i>-2.272.497</i>	<i>-2.339.693</i>
Ændring i livsforsikringshensættelser	-7.891.497	-6.562.003
<i>Ændring i livsforsikringshensættelser for egen regning, i alt</i>	<i>-7.891.497</i>	<i>-6.562.003</i>
Ændring i fortjenstmargen	-174.314	-1.720.506
Ændring i overskudskapital	-301.791	-336.788
10 Erhvervelsesomkostninger	-217	-239
10 Administrationsomkostninger	-232.079	-251.289
<i>Forsikringsmæssige driftsomkostninger for egen regning, i alt</i>	<i>-232.296</i>	<i>-251.528</i>
Overført investeringsafkast	-40.250	-94.192
Forsikringsteknisk resultat	32.370	-41.594
Egenkapitalens investeringsafkast	40.250	94.192
Resultat før skat	72.620	52.598
11 Skat	-8.737	-15.525
Årets resultat	63.883	37.073
Disponeret		
Foreslået udbytte	1.640	1.710
Overført resultat	62.243	35.363
Disponeret, i alt	63.883	37.073
Totalindkomstopgørelse		
Årets resultat	63.883	37.073
Anden totalindkomst	0	0
Årets totalindkomst	63.883	37.073

Balance pr. 31. december

Aktiver

I t. kr.

Note	31.12.2017	31.12.2016
13 Materielle aktiver, i alt	934	1.271
14 <i>Investeringsøjendomme</i>	108.020	102.743
15 Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	51.961.293	39.515.288
Kapitalandele i associerede virksomheder	1.060.797	278.563
<i>Investeringer i tilknyttede og associerede virksomheder, i alt</i>	<i>53.022.090</i>	<i>39.793.851</i>
16 Kapitalandele	16.063.090	15.325.559
Obligationer	35.669.321	39.409.872
Pantesikrede udlån	718.126	1.020.400
Andre udlån	80.691	386.696
17 Afledte finansielle instrumenter	6.079.750	6.756.629
<i>Andre finansielle investeringsaktiver, i alt</i>	<i>58.610.978</i>	<i>62.899.156</i>
Investeringsaktiver, i alt	111.741.088	102.795.750
Andre tilgodehavender	33.000	18.770
Tilgodehavender, i alt	33.000	18.770
Aktuelle skatteaktiver	25.824	0
21 Udskudte skatteaktiver	22.018	23.498
Tilgodehavende pensionsafkastskat	0	325.660
Likvide beholdninger	1.051.932	1.229.942
Andre aktiver, i alt	1.099.774	1.579.100
Tilgodehavende renter samt optjent leje	371.184	396.624
Andre periodeafgrænsningsposter	116.189	118.110
Periodeafgrænsningsposter, i alt	487.373	514.734
Aktiver, i alt	113.362.169	104.909.625

Balance pr. 31. december

Passiver

I t. kr.

Note	31.12.2017	31.12.2016
24 Aktiekapital	125.000	125.000
Overkurs ved emission	1.162	1.162
Overført resultat	1.257.980	1.195.737
Foreslået udbytte	1.640	1.710
Egenkapital, i alt	1.385.782	1.323.609
19 Overskudskapital	3.476.748	3.197.352
Ansvarlig lånekapital, i alt	3.476.748	3.197.352
20 Livsforsikringshensættelser	96.157.892	88.261.719
20 Fortjenstmargen på livsforsikringer og investeringskontrakter	4.256.251	4.081.937
Hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter, i alt	100.414.143	92.343.656
Gæld til kreditinstitutter	5.064.551	3.065.114
Gæld til tilknyttede virksomheder	194.258	95.488
Aktuelle skatteforpligtelser	0	4.124
22 Anden gæld	2.826.277	4.878.428
Gæld, i alt	8.085.086	8.043.154
Periodeafgrænsningsposter	410	1.854
Passiver, i alt	113.362.169	104.909.625

Øvrige noter

- 1 Anvendt regnskabspraksis
- 2 Hoved- og nøgletal
- 12 Fordeling af det realiserede resultat
- 18 Eventualaktiver
- 23 Kapitalgrundlag
- 24 Aktiekapital
- 25 Sikkerhedsstillelser, eventualforpligtelser og andre økonomiske forpligtelser
- 26 Nærtstående parter
- 27 Afkast til regnskabsmæssig værdi
- 28 Tilknyttede og associerede virksomheder
- 29 Følsomhedsoplysninger
- 30 Risikooplysninger

Egenkapitalopgørelse

I t. kr.

	Aktiekapital	Overkurs ved emission	Overført resultat	Foreslået udbytte	Egenkapital i alt
Saldo 1. januar 2017	125.000	1.162	1.195.737	1.710	1.323.609
Udbetalt udbytte	-	-	-	-1.710	-1.710
Foreslået udbytte	-	-	-	1.640	1.640
Årets resultat	-	-	62.243	-	62.243
Anden totalindkomst	-	-	-	-	-
<i>Årets totalindkomst</i>	-	-	62.243	1.640	63.883
Saldo 31. december 2017	125.000	1.162	1.257.980	1.640	1.385.782
Saldo 1. januar 2016	125.000	1.162	1.252.985	2.365	1.381.512
*Regl. til tidligere år	-	-	-110.760	-	-110.760
Reguleret saldo 1. januar 2016	125.000	1.162	1.142.225	2.365	1.270.752
Tilskud fra PenSam A/S	-	-	18.149	-	18.149
Udbetalt udbytte	-	-	-	-2.365	-2.365
Foreslået udbytte	-	-	-	1.710	1.710
Årets resultat	-	-	35.363	-	35.363
<i>Årets totalindkomst</i>	-	-	35.363	1.710	37.073
Saldo 31. december 2016	125.000	1.162	1.195.737	1.710	1.323.609

* Der henvises til note 1 anvendt regnskabspraksis, hvor reguleringen er omtalt.

Noter

NOTE 1

Anvendt regnskabspraksis

Årsrapporten for selskabet er aflagt i overensstemmelse med reglerne i Lov om finansiel virksomhed og Finanstilsynets bekendtgørelse om finansielle rapporter for forsikringselskaber og tværgående pensionskasser (Regnskabsbekendtgørelsen).

Anvendt regnskabspraksis er uændret i forhold til årsrapporten for 2016. Der er foretaget tilpasninger af sproglige karakter for at sikre en mere præcis beskrivelse af praksis.

Beløb i resultatopgørelse, balance, egenkapitalopgørelse og noter er oplyst i t. kr. medmindre andet er oplyst.

Sumtotaler i regnskabet er udregnet på baggrund af de faktiske tal, efterregning af sumtotalerne vil derfor i visse tilfælde medføre afrundingsdifferencer.

Der er foretaget en korrektion af det fordelte investeringsafkast i tidligere år efter drøftelser med Finanstilsynet.

Der er derfor flyttet 142 mio. kr. før skat (111 mio. kr. efter skat) fra egenkapitalen og 99 mio. kr. før pensionsafkastskat fra særlige bonushensættelser til det kollektive bonuspotentiale i Fleksion-konceptet. Selskabet har været i dialog med Finanstilsynet, som umiddelbart anser det som en væsentlig regnskabsmæssig fejl. Der er således foretaget rettelser i form af primokorrektioner i regnskabet for 2016, ligesom sammenligningstal, noteoplysninger og femårsoversigten er tilrettet.

Der er ikke foretaget rettelser i hoved- og nøgletal før 2016 som følge af nye regnskabsregler, der havde virkning fra 01.01.2016. I lighed med at selskabet ikke tilrettede hoved og nøgletal ved overgang til nye regnskabsregler i 2016, er det ej heller muligt i forhold til indregning af korrektionen.

Ændringer som følge af korrektionen.

Regnskabspost	Balance	Korrektion	Balance
	31.12.2016	vedr.	31.12.2016
	jf. årsrapport	tidligere år	efter korrektion
Udskudte skatteaktiver	0	23.498	23.498
Aktiver, i alt	104.886.127	23.498	104.909.625
Egenkapital, i alt	1.434.369	-110.760	1.323.609
Overskudskapital	3.296.352	-99.000	3.197.352
Livsforsikringshensættelser, i alt	88.020.719	241.000	88.261.719
Udskudte skatteforpligtelser	7.742	-7.742	-
Passiver, i alt	104.886.127	23.498	104.909.625

Generelt om indregning og måling

Aktiver indregnes i balancen, når det er sandsynligt, at de fremtidige økonomiske fordele vil tilfalde selskabet, og aktivets værdi kan måles pålideligt.

Forpligtelser indregnes i balancen, når det er sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele vil fragå selskabet, og forpligtelsens værdi kan måles pålideligt.

Indtægter indregnes i resultatopgørelsen i takt med, at de indtjenes, herunder indregnes værdireguleringer af finansielle aktiver og forpligtelser, der måles til dagsværdi. I resultatopgørelsen indregnes ligeledes alle omkostninger, der er afholdt for at opnå årets indtjening.

Indregning af finansielle og afledte finansielle instrumenter sker på afregningsdagen.

Ved første indregning måles aktiver og forpligtelser til kostpris, der for finansielle instrumenter svarer til dagsværdi. Måling efter første indregning sker som beskrevet under de enkelte regnskabsposter.

Regnskabsmæssige skøn samt usikkerhed ved indregning og måling

Ved udarbejdelse af årsregnskabet har ledelsen foretaget en række skøn og vurderinger. Ledelsens skøn og vurderinger vedrørende fremtidige begivenheder har indvirkning på indregning og måling af visse aktiver og forpligtelser og dermed resultatet i året og i de kommende år. Disse skøn foretaget af ledelsen er i overensstemmelse med regnskabspraksis og på baggrund af historiske erfaringer samt forudsætninger, som ledelsen anser som forsvarlige og realistiske.

De regnskabsmæssige skøn er baseret på forudsætninger, som kan vise sig at være ufuldstændige, ligesom uventede fremtidige begivenheder eller omstændigheder kan opstå. Derfor vil andre kunne komme frem til andre værdier og resultater.

De væsentligste skøn, som ledelsen foretager i forbindelse med opgørelse af den regnskabsmæssige værdi af disse aktiver og forpligtelser, og den væsentlige skønsmæssige usikkerhed forbundet med udarbejdelsen af årsregnskabet for 2017, er de samme som ved udarbejdelse af årsregnskabet året før.

De områder, der især er forbundet med skøn, er måling af dagsværdi af unoterede finansielle instrumenter samt forpligtelser vedrørende forsikringskontrakter.

Finanstilsynet forventes i 2018 at udstede en vejledning om metoder til værdiansættelse af hensættelser i forhold til den i november 2017 udstedte bekendtgørelse om værdiansættelse. Dette vil kunne ændre på hensættelsesberegningen i relation til solvensbalance. Det er uvist, i hvilket omfang ændringer også vil vedrøre årsregnskabsaflæggelsen.

Måling af dagsværdi af unoterede finansielle instrumenter

Selskabet har alternative investeringer i sin investeringsportefølje. Alternative investeringer dækker primært over indirekte investeringer gennem fonde i ejendomme, illikvid kredit, private equity og infrastruktur. Derudover har selskabet investeret i afledte finansielle instrumenter til investerings- samt afdækningsmæssige formål.

For alternative investeringer og afledte finansielle instrumenter, hvor værdiansættelsen i mindre omfang bygger på observerbare markedsdata, er værdiansættelsen påvirket af skøn.

For at sikre pålideligheden har selskabet etableret interne processer, der skal understøtte de udarbejdede skøn. For de alternative investeringer knytter det sig bl.a. til de forudsætninger, der ligger til grund for rapportering modtaget fra investeringsforvaltere, ejendomsadministratorer, samt den tidsmæssige forskydning, der er fra opgørelsestidspunktet til indregning i regnskabet. Ved store markedsbevægelser indhentes supplerende oplysninger om prisudvikling.

Den regnskabsmæssige usikkerhed vedr. afledte finansielle instrumenter knytter sig primært til de forudsætninger, der ligger til grund for fastsættelse af renter og volatilitet.

Derudover foretages der analyser af værdiansættelserne i forhold til eksterne modparter og i forhold til priser fastsat af en uafhængig finansiell institution, for at vurdere og efterprøve de af selskabet fastsatte værdier.

Måling af forpligtelser vedrørende forsikringskontrakter

Vurderingen af kundebestandens levetid, død og invaliditet har en væsentlig indflydelse på opgørelsen af de forsikringsmæssige hensættelser, og derfor foretages der regelmæssigt en vurdering af bedste skøn for de nævnte parametre.

Erfaringerne, der danner baggrund for fastsættelse af parametre til hensættelsesberegning, er indhentet over fem år, hvor førtidspensionsreformen er trådt i kraft i perioden. Der er usikkerhed om reformens langsigtede effekt, hvilket kan påvirke hensættelsernes størrelse fremadrettet.

Fastlæggelse af forudsætningerne er baseret på erfaringer fra selskabets bestand og er påvirket af aktuarmæssige skøn, der har betydning for hensættelsernes størrelse.

Den anvendte metode for vurdering af bedste skøn for levetid og død skelner mellem levetid for raske og invalide, idet der i PenSam gruppen er observeret stor forskel i levetid imellem raske og invalide.

Til vurdering af den observerede dødelighed anvendes PenSam Liv's egen bestand som grundlag for raske. Vurdering af den observerede dødelighed for invalide er baseret på hele bestanden i både PenSam liv og Pensionskassen PenSam, da dette bidrager til en mere sikker estimation. Det er endvidere vurderingen, at en metode, der skelner mellem raske og invalide, er udtryk for bedste skøn på det foreliggende grundlag.

Ændring af regnskabsmæssige skøn

Der er ikke ændret i metoder for måling af regnskabsposter, hvor værdiansættelsen er baseret på ledelsens skøn og vurderinger.

Kontribution

Fordelingen af det realiserede resultat foretages i overensstemmelse med selskabets anmeldelse til Finanstilsynet.

Den anmeldte risikoforrentningsregel indebærer, at der for hver kontributionsgruppe gives en risikoforrentning, hvor forskellen i risikoforrentningen mellem rentegrupperne afspejler forskellen i egenkapitalens og de særlige bonushensættelsers risiko for tabsdækning.

Risikoforrentningen gives som en procentandel af den gennemsnitlige retrospektive hensættelse for perioden for den pågældende rentegruppe. Risikoforrentningen fordeles forholdsmæssigt mellem egenkapitalen og de særlige bonushensættelser.

I selskabet er kontributionsgrupperne opdelt på fire rentegrupper, ti risikogrupper og fire omkostningsgrupper.

Omregning af fremmed valuta

Regnskabet er præsenteret i danske kroner. Alle balanceposter i fremmed valuta, det vil sige aktiver og passiver samt ikke balanceførte poster, omregnes til danske kroner efter Danmarks Nationalbanks offentliggjorte valutakurser på balancedagen. Indtægter og udgifter i fremmed valuta omregnes efter de på transaktionstidspunktet gældende kurser.

Realiserede og urealiserede valutakursavancer og -tab medtages i resultatopgørelsen under 'Kursreguleringer'.

Resultatopgørelse

Bruttopræmier

Bruttopræmier omfatter løbende præmier og kapitalindskud (engangsindskud) og medtages i resultatopgørelsen på forfaldstidspunktet. Genforsikringsandelen af præmierne fradrages.

Indtægter fra tilknyttede og associerede virksomheder

Indeholder selskabets andel af de tilknyttede og associerede virksomheders driftsresultat og værdiregulering.

Indtægter af investeringsejendomme

Omfatter overskud eller underskud ved drift af selskabets investeringsejendomme. Beløbet opgøres efter fradrag af udgifter til ejendomsadministration.

Regulering af investeringsejendommens værdi er indeholdt i posten 'Kursreguleringer'.

Renteindtægter og udbytter mv.

Indeholder årets renter af værdipapirer og udlån, renter af mellemværende med tilknyttede virksomheder, rentebetaling vedrørende afledte finansielle instrumenter samt udbytte af kapitalandele med fradrag af udbytteskat.

Kursreguleringer

Omfatter årets værdiregulering af kapitalandele, investeringsforeningsandele, obligationer, investeringsejendomme og udlån samt realiserede gevinster og tab ved salg af kapitalandele, investeringsforeningsandele, obligationer, investeringsejendomme og udlån. Endvidere indgår valutakursregulering samt realiserede og urealiserede gevinster og tab vedrørende afledte finansielle instrumenter.

Renteudgifter

Indeholder renter på lån, renter af mellemværende med tilknyttede virksomheder samt øvrig gæld.

Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed

Indeholder direkte handelsomkostninger i forbindelse med værdipapirhandler og depotgebyrer samt egne omkostninger til administration af investeringsaktiver.

Pensionsafkastskat

Pensionsafkastskatten beregnes med en sats på 15,3%.

Pensionsafkastskat resultatføres med det beløb, der skal betales for perioden inkl. eventuelle reguleringer vedr. tidligere år. I balancen er skyldig pensionsafkastskat indregnet på de balanceposter, pensionsafkastskatten påhviler.

Forsikringsydelse for egen regning

Forsikringsydelse for egen regning omfatter årets udbetalte ydelser efter fradrag af genforsikringsandel.

Ændring i livsforsikringshensættelser for egen regning

Omfatter årets ændring i livsforsikringshensættelser brutto med fradrag af genforsikringsandel.

Ændring i fortjenstmargen

Omfatter årets ændring i fortjenstmargen.

Ændring i overskudskapital

Omfatter årets ændring i overskudskapitalen.

Forsikringsmæssige driftsomkostninger

Erhvervsomkostninger omfatter omkostninger med at erhverve nye forsikringer og forny forsikringsbestanden.

Selskabet har indgået administrationsaftale med PenSam A/S. Omkostningerne dækker den daglige administration. Administrationsomkostninger omfatter periodiserede direkte og indirekte omkostninger vedrørende pensionsdriften.

Overført investeringsafkast

Overført investeringsafkast indeholder den del af det samlede investeringsafkast, der vedrører egenkapitalen. For den del af selskabet, som er omfattet af kontributionsbekendtgørelsen, overføres den andel, som kan henføres til egenkapitalen på grundlag af fordelingen af det realiserede resultat.

For gruppeordningerne foretages en forholdsmæssig fordeling af afkastet på grundlag af egenkapitalens og forsikringshensættelsernes størrelse primo og ultimo året.

Skat

Skat af årets resultat, der består af årets aktuelle skat, forskydning i udskudt skat samt eventuelle reguleringer vedrørende tidligere år, indregnes i resultatopgørelsen. Betalbar skat og udskudt skat indregnes under gældsforpligtelser eller aktuelle skatteaktiver.

Moderselskabet PenSam Holding fungerer som skattemæssigt administrationsselskab. Den samlede skat af PenSam koncernens selskabers skattepligtige indkomster betales af PenSam Holding. Skatteeffekten af sambeskatningen i koncernen fordeles til de enkelte selskaber i forhold til disses skattepligtige indkomster. De sambeskattede selskaber indgår i acontoskatteordningen.

Anden totalindkomst

Selskabet har valgt at præsentere totalindkomsten som en samlet opgørelse i forlængelse af resultatopgørelsen benævnt 'Totalindkomstopgørelse'. Selskabet har på nuværende tidspunkt ingen poster, som indregnes under anden totalindkomst.

Balancen

Materielle aktiver

Materielle aktiver består primært af driftsmidler. Driftsmidler indregnes i balancen til kostpris med fradrag af akkumulerede af- og nedskrivninger. Kostprisen omfatter anskaffessummen samt øvrige omkostninger tilknyttet anskaffelsen. Afskrivninger beregnes på grundlag af aktivets restværdi fratrukket akkumulerede nedskrivninger. Afskrivninger på driftsmidler foretages lineært over den forventede økonomiske levetid. Afskrivningsperioderne er fastsat til 3 - 10 år.

Investeringsejendomme

Investeringsejendomme måles til dagsværdi efter en cash flow model. Investeringsejendomme omfatter primært bolig- og erhvervsejendomme. Dagsværdien opgøres med udgangspunkt i en systematisk vurdering af ejendommene baseret på deres forventede afkast over en 10-årig periode og terminalværdi.

Terminalværdien er forventningen til ejendommens fremtidige kontante driftsafkast i et normalt år efter en 10-årig periode. Dagsværdien er opgjort ved at tilbagediskontere det forventede afkast samt at fastsætte afkastkrav, der blandt andet afhænger af ejendommens art, beliggenhed og det aktuelle renteniveau.

Ejendomme ejet af ejendomsselskaber indgår i posterne 'Kapitalandele i tilknyttede og associerede virksomheder'.

Kapitalandele i tilknyttede og associerede virksomheder

Kapitalandele i tilknyttede og associerede virksomheder indregnes og måles til andel af virksomhedens regnskabsmæssige indre værdi. Virksomhedens indre værdi opgøres efter det senest modtagne regnskab.

Kapitalandele

Kapitalandele indregnes i balancen til dagsværdi. Dagsværdien for kapitalandele, der handles på et aktivt marked, opgøres på baggrund af lukkekursen på balancedagen.

For kapitalandele, hvor der ikke forefindes et aktivt marked og dermed ikke en observerbar pålidelig dagsværdi, foretages værdiansættelsen med udgangspunkt i almindeligt anerkendte værdiansættelsesmetoder. Dette omfatter f.eks. "discounted cash flow metoden", sammenlignelige handler og multi-

pler. Den anvendte metode varierer afhængig af de konkrete foretagne investeringer.

Værdiansættelserne efterprøves løbende ud fra risiko og væsentlighed. Der valideres ved hjælp af følsomhedsanalyser af væsentlige forudsætninger i de anvendte værdiansættelsesmodeller.

Investeringsforeningsandele

Børsnoterede investeringsforeningsandele måles til dagsværdi med udgangspunkt i den officielle lukkekurs på balancedagen. Hvis en officiel lukkekurs ikke findes, anvendes den officielle børskurs. Unoterede investeringsforeningsandele måles til den af udbyder beregnede kurs, der bygger på de underliggende værdipapirers dagsværdi.

Andele i Kapitalforeningen PenSam Invest indgår som tilknyttet virksomhed.

Obligationer, pantesikrede udlån og andre udlån

Obligationer, pantesikrede udlån og andre udlån måles til dagsværdi. Dagsværdien af noterede obligationer opgøres med udgangspunkt i den officielle lukkekurs på balancedagen. Hvis en officiel lukkekurs ikke findes, anvendes den officielle børskurs. Dagsværdien af udtrukne børsnoterede obligationer måles dog til nutidsværdien af udtrækningsbeløbet. For øvrige unoterede obligationer og udlån opgøres dagsværdien ud fra almindeligt anerkendte værdiansættelsesteknikker, der inddrager alle tilgængelige data, som markedsdeltagere må antages at ville tage i betragtning ved en prisfastsættelse. PenSam benytter et internationalt anerkendt kreditvurderingsværktøj til understøttelse af ovenstående teknikker.

Afledte finansielle instrumenter

Børsnoterede og unoterede afledte finansielle instrumenter måles til dagsværdi, og reguleringer indregnes løbende i resultatopgørelsen under 'Kursreguleringer'. Positive dagsværdier indregnes i balancen under 'Afledte finansielle instrumenter', og negative dagsværdier indregnes i balancen under 'Anden gæld og Gæld til kreditinstitutter'.

For afledte finansielle instrumenter, der ikke er børsnoterede, anvendes til værdiansættelsen almindeligt anerkendte værdiansættelsesmetoder. De valgte metoder tilpasses de enkelte afledte finansielle instrumenter.

Der foretages analyser af værdiansættelserne i forhold til eksterne modparter og i forhold til priser fast-

sat af en uafhængig finansiell institution, for at vurdere og efterprøve de af selskabet fastsatte værdier.

Repoer behandles som lån mod sikkerhed. Obligationer solgt som led i en repoforretning er medtaget i balancen til dagsværdi.

Tilgodehavender

Tilgodehavender måles til dagsværdi, hvilket normalt svarer til nominel værdi med fradrag af eventuel nedskrivning til forventede tab.

Aktuelle skatteaktiver/forpligtelser

Aktuelle skatteaktiver/forpligtelser indregnes i balancen med det beløb, som beregnes på grundlag af årets forventede skattepligtige indkomst.

Aktuelle skatteaktiver/forpligtelser består af forskellen mellem betalt aconto skat og betalbar skat. Skyldig skat indgår i regnskabsposten 'Aktuelle skatteforpligtelser'. Tilgodehavende skat indgår i regnskabsposten 'Aktuelle skatteaktiver'.

Likvide beholdninger

Likvide beholdninger indregnes og måles i balancen til dagsværdi, hvilket normalt svarer til nominel værdi.

Periodeafgrænsningsposter

Under periodeafgrænsningsposter indregnes betalinger vedrørende indtægter/udgifter vedrørende efterfølgende regnskabsår. Periodeafgrænsningsposter måles til kostpris.

Foreslået udbytte

Udbytte, der forventes udbetalt for året, vises som en særskilt post under egenkapitalen. Foreslået udbytte indregnes som en forpligtelse på tidspunktet for vedtagelsen på generalforsamlingen.

Overskudskapital

Overskudskapital består af særlige bonushensættelser. De indeholder andele af overskud, der tilfalder medlemmerne, og som medregnes i selskabets kapitalgrundlag. De særlige bonushensættelser modtager samme forrentning som egenkapitalen og kan dække tab på lige fod med egenkapitalen. Særlige bonushensættelser udbetales til medlemmerne, når pensionerne er under udbetaling, eller når der sker genkøb.

Forsikringsmæssige hensættelser

Forsikringsmæssige hensættelser opgøres på basis af det til Finanstilsynet anmeldte tekniske grundlag for beregning af forsikringsmæssige hensættelser. Forsikringsmæssige hensættelser opdeles på balancen i livsforsikringshensættelser og fortjenstmargen på livsforsikringer og investeringskontrakter.

Livsforsikringshensættelser

Livsforsikringshensættelser opdeles i noterne i garanterede ydelser, risikomargen, individuelt bonuspotentiale samt kollektivt bonuspotentiale.

Nutidsværdien af fremtidige betalingsstrømme findes ved diskontering med den til Finanstilsynet anmeldte rentekurve, hvor satserne er med volatilitetsjustering og reduceret med pensionsafkastbeskatningssatsen.

Forudsætninger vedrørende dødelighed og invaliditet er fastlagt på baggrund af erfaringer fra bestanden i PenSam. Forudsætninger vedrørende de fremtidige administrationsomkostninger er baseret på erfaringer i PenSam vedrørende omkostninger pr. forsikret.

For livsforsikringshensættelserne vedrørende ikke-garanterede ydelser er underposterne garanterede ydelser og risikomargen nul, og der er alene individuelt bonuspotentiale og kollektivt bonuspotentiale.

Garanterede ydelser

Garanterede ydelser er opgjort til nutidsværdi ud fra de betalingsstrømme (præmier, ydelser, administrationsudgifter), der følger, hvis forsikringerne har henholdsvis fortsat præmiebetaling, ophørt præmiebetaling (fripolice), tilbagekøb, og hvis forsikringsbegebenheder indtræffer, hvor der beregnes et sandsynlighedsvægtet gennemsnit ud fra sandsynlighederne for disse forskellige tilstande.

Nutidsværdierne opgøres efter markedsforudsætningerne. Hertil lægges et tillæg til dækning af fremtidige ydelser foranlediget af indtrufne forsikringsbegebenheder samt et tillæg for ubetalte, forfaldne forsikringsydelser.

Risikomargen

Risikomargenen beregnes efter kapitalomkostningsmetoden under Solvens II.

Individuelt bonuspotentiale og kollektivt bonuspotentiale

Den forsikredes bonusret opgøres residualt i forhold til de forsikringsmæssige hensættelser efter finansiering af garanterede ydelser, risikomargen og fortjenstmargen. Den del af værdien af bonusretten, der er indeholdt i de retrospektive hensættelser, er individuelt bonuspotentiale, mens den del, der ikke er fordelt til de enkelte forsikringer, er kollektivt bonuspotentiale.

Individuelt bonuspotentiale og kollektivt bonuspotentiale kan sammen med fortjenstmargen anvendes til betaling af den anmeldte risikoforrentning samt til dækning af negative realiserede resultater i henhold til kontributionsbekendtgørelsen.

Fortjenstmargen på livsforsikringer og investeringskontrakter

Fortjenstmargenen indeholder nutidsværdien af de forventede fremtidige overskud, jf. de anmeldte regler herfor.

Fortjenstmargenen er i henhold til selskabets anmeldte markedsværdigrundlag beregnet ud fra, at den indeholder nutidsværdien af fortjenstdelen af fremtidig risikoforrentning.

Fortjenstmargenen kan ikke overstige værdien af de forsikringsmæssige hensættelser med fradrag af garanterede ydelser og risikomargen.

Idet fortjenstdelen af risikoforrentningen er anmeldt på kontributionsgruppeniveau og tages af kontributionsgruppens realiserede resultat efter det beregningsmæssige kontributionsprincip og ikke på policensniveau, beregnes fortjenstmargenen ligeledes på kontributionsgruppeniveau.

Finanstilsynet har i forbindelse med høring af ny kontributionsbekendtgørelse udtalt, at opgørelsen af fortjenstmargenen kan foretages på gruppeniveau. Endvidere vil Finanstilsynet opsætte rammer for beregningen af fortjenstmargenen på balancen. Det vides ikke, om dette vil medføre ændringer i selskabets beregning af fortjenstmargenen fremadrettet.

Udskudte skatteaktiver/forpligtelser

Udskudt skat opgøres og indregnes ud fra gældsmetoden på alle midlertidige forskelle mellem regnskabs- og skattemæssige værdier på aktiver og forpligtelser. Udskudt skat indregnes i balancen under posterne 'Udskudte skatteaktiver' og 'Udskud-

te skatteforpligtelser' på grundlag af gældende skattesatser.

Skatteaktiver vedrørende uudnyttede underskud og skattefradrag indeholdes alene i udskudt skat, hvis det er sandsynligt, at sådanne underskud og skattefradrag kan udnyttes under hensyntagen til, at selskabet indgår i en sambeskatning.

Gæld til kreditinstitutter

Gæld til kreditinstitutter omfatter gældsforpligtelser forbundet med investeringsaktiviteten. Gæld til kreditinstitutter i forbindelse med repoforretninger måles til dagsværdi.

Øvrige forpligtelser

Øvrige forpligtelser, omfatter repoforretninger, gæld til tilknyttede og associerede selskaber og anden gæld, måles til dagsværdi, der i al væsentlighed svarer til nominel værdi.

Nøgletal

Selskabets nøgletal udarbejdes efter reglerne i Regnskabsbekendtgørelsen. Afkastnøgletallene er beregnet som sammenvægtede afkast.

Kommende standarder og fortolkningsbidrag

International Accounting Standards Board (IASB) har udsendt en række ændringer af de internationale regnskabsstandarder, der endnu ikke er trådt i kraft. I det følgende er omtalt den standard, som forventes at få indflydelse på selskabets regnskabsafslæggelse.

IFRS 17 Forsikringskontrakter forventes implementeret 1. januar 2021. Selskabet er i gang med at vurdere effekten af standarden. Det er endnu ikke muligt at vurdere eventuelle regnskabsmæssige effekter af standarden.

Noter

I mio. kr.

NOTE 2

Hoved- og nøgletal ⁽¹⁾	Efter tidligere bekendtgørelse				
Resultatopgørelse i mio. kr.	2017	2016	2015	2014	2013
Præmier	5.542	5.514	5.335	5.142	4.999
Forsikringsydelse	-2.272	-2.340	-1.804	-2.555	-2.038
Investeringsafkast før pensionsafkastskat	6.392	6.776	1.834	8.060	2.060
Forsikringsmæssige driftsomkostninger	-232	-251	-249	-270	-282
Resultat af genforsikring	-1	-1	-2	-2	-3
Ændring i livsforsikringshensættelser	-7.891	-6.562	-4.526	-8.776	-4.240
Ændring i overskudskapital	-302	-337	-265	-223	-254
Ændring i fortjenstmargen	-174	-1.721	-	-	-
Pensionsafkastskat	-988	-1.025	-270	-1.240	-327
Overført investeringsafkast	-40	-94	-53	-137	-52
<i>Forsikringsteknisk resultat</i>	34	-41	0	-1	-137
Egenkapitalens investeringsafkast	40	94	53	137	52
<i>Resultat før skat</i>	74	53	53	136	-85
Skat	-9	-16	-36	-50	1
<i>Årets resultat/Årets totalindkomst</i>	63	37	17	86	-84
Balance i mio. kr.					
Hensættelser til forsikrings- og investeringskontrakter, i alt	100.414	92.344	92.789	84.635	77.700
Overskudskapital	3.477	3.197	2.886	2.620	2.397
Egenkapital, i alt	1.386	1.324	1.382	1.812	1.729
Aktiver, i alt	113.362	104.910	98.888	96.923	83.488
Nøgletal i pct.					
Afkastnøgletal					
Afkastprocent	6,9	8,0	2,2	10,8	2,9
Omkostningsnøgletal					
Omkostningsprocent af hensættelser	0,3	0,3	0,4	0,4	0,5
Omkostninger pr. forsikret i kr.	454	499	517	585	609
Forrentningsnøgletal					
Egenkapitalforrentning efter skat	4,7	2,6	1,1	4,8	-4,7
Forrentning af overskudskapital efter skat	4,4	5,8	-	-	-
Solvesnøgletal					
Solvensdækning (solvens 2)*	657,0	540,0	-	-	-
Solvensdækning (solvens 1)	-	-	204,2	218,5	232,7

⁽¹⁾ Finanstilsynets regnskabsbekendtgørelse er ændret med virkning fra 2016. Den medfører nye samt redefinerede regnskabsposter. Historiske data er ikke tilgængelige, hvorfor det ikke er muligt at udarbejde nye sammenligningstal for 2013-2015. I lighed med at selskabet ikke tilrettede sammenligningstal ved overgang til nye regnskabsregler i 2016, er det ej heller muligt i forhold til indregning af korrektionen.

*) Nøgletallet solvensdækning er undtaget fra kravet om revision jævnfør regnskabsbekendtgørelsen og dermed ikke revideret.

Noter

I t. kr.

NOTE 3

Bruttopræmier	2017	2016
Løbende præmier	5.145.275	5.035.779
Engangspræmier	396.951	477.814
<i>I alt</i>	<i>5.542.226</i>	<i>5.513.593</i>
Alle præmier vedrører direkte forsikringer, der er tegnet som:		
Led i et ansættelsesforhold	5.317.052	5.288.419
Gruffeforsikringer	225.174	225.174
Forsikringer med bonusordning	5.542.226	5.513.593
Præmier fordeler sig på:		
Danmark	5.519.348	5.490.095
Andre EU-lande	21.666	21.941
Øvrige lande	1.212	1.557
<i>I alt</i>	<i>5.542.226</i>	<i>5.513.593</i>
Antal forsikrede, der er dækket af forsikringer, der er tegnet som:		
	Antal	Antal
Led i et ansættelsesforhold	476.514	464.289
Gruffeforsikringer	407.309	411.209

NOTE 4

Renteindtægter og udbytter mv.	2017	2016
Renter af obligationer	604.463	850.627
Renter af pantsikrede udlån	82.221	117.121
Renter af andre udlån	0	72
Renter af gældsbreve	32.365	44.769
Udbytte, kapitalandele og investeringsforeningsandele	91.608	93.088
Renter fra tilknyttede virksomheder	80	112
Øvrige finansielle investeringsaktiver	282.226	267.472
Kreditinstitutter m.m.	5.447	15.666
Andre renteindtægter	2	4
<i>I alt</i>	<i>1.098.412</i>	<i>1.388.931</i>

NOTE 5

Kursreguleringer	2017	2016
Investeringsejendomme	5.277	-1.892
Kapitalandele	1.044.929	1.135.366
Obligationer	-70.898	665.545
Pantesikrede udlån	-111.856	-54.296
Afledte finansielle instrumenter	-95.778	533.421
Valutakursreguleringer	1.878.669	-535.384
Andre udlån	-281.953	-58.484
<i>I alt</i>	<i>2.368.390</i>	<i>1.684.276</i>

NOTE 6

Renteudgifter	2017	2016
Renter til tilknyttede virksomheder	-2.787	0
Øvrige finansielle investeringsaktiver	-9.251	-47.877
Kreditinstitutter m.m.	-2.848	0
Andre renter	-3.610	-4.839
<i>I alt</i>	<i>-18.496</i>	<i>-52.716</i>

NOTE 7

Administrationsomkostninger i forbindelse med investeringsvirksomhed	2017	2016
Depotafgift	-3.187	-6.075
Formueforvaltning, fordelte fællesomkostninger	-178.995	-189.994
Anden formueadministration	-7.875	-6.047
<i>I alt</i>	<i>-190.057</i>	<i>-202.116</i>

NOTE 8

Pensionsafkastskat	2017	2016
Beregnet betaling for året	-986.398	-1.021.443
Afregnet individuel pensionsafkastskat	-1.195	-2.084
Individuel pensionsafkastskat overført fra andet selskab	312	372
Individuel pensionsafkastskat overført til andet selskab	-1.018	-1.356
<i>I alt</i>	<i>-988.299</i>	<i>-1.024.511</i>

NOTE 9

Udbetalte ydelser	2017	2016
Forsikringssummer ved død	-224.636	-234.399
Forsikringssummer ved invaliditet	-54.795	-62.231
Forsikringssummer ved udløb	-78.279	-123.774
Pensions- og renteydelser	-1.186.498	-1.063.162
Overførsler og genkøb	-619.212	-762.061
Udbetalt fra overskudskapital	-82.116	-73.106
Afgiftsberigtigelse af alderssum	-18.356	-12.301
Regulering af fond for midlertidig økonomisk bistand	-461	-251
PAL kompensation	0	-11
Skadesforebyggende omkostninger	-8.144	-8.397
<i>I alt</i>	<i>-2.272.497</i>	<i>-2.339.693</i>

NOTE 10

Administrationsomkostninger	2017	2016
Administrationsvederlag	-232.079	-251.289
Erhvervsomkostninger	-217	-239
Administrationsomkostninger i alt	-232.296	-251.528

Selskabet har indgået administrationsaftale med PenSam A/S.

Vederlag til bestyrelse samt honorar til revision bliver afregnet i henhold til administrationsaftale.

Selskabet er en del af PenSam gruppen. Revisionshonorar er oplyst på koncernniveau i PenSam Holding's årsrapport.

Den eksterne revision har udført skatterådgivning i forbindelse med PAL, skat og momsforhold.

Personaleomkostninger:

Løn	-6.833	-7.460
Pensionsbidrag	-948	-961
Udgifter til social sikring og lønsum	-871	-930
<i>I alt</i>	<i>-8.652</i>	<i>-9.351</i>

NOTE 10 (FORTSAT)

Administrationsomkostninger	2017	2016
Gennemsnitlige antal heltidsansatte	3	3
Antal i bestyrelsen	8	7
Antal i direktionen	1	2
Antal væsentlige risikotagere	11	4
Vederlag til bestyrelse, direktion og væsentlige risikotagere:		
Bestyrelse:		
Bestyrelsesformand Per Larsen	-120	-120
Næstformand Ivan Hansen	-100	-100
Næstformand Dennis Kristensen*	-80	-80
Cato Baldvinsson (Indtrådt pr. 13. september 2017)	-19	0
Jørgen Klejnstrup	-80	-80
Niels Henrik Lehde Pedersen	-80	-80
Mona Striib*	-48	-48
Tine Thordén (Indtrådt pr. 14. marts 2017)	-63	0
Ebbe Dalsgaard (Udtrådt pr. 14. marts 2017)	-20	-80
<i>Honorar i alt</i>	<i>-610</i>	<i>-588</i>
*Bestyrelsesmedlemmets honorar afgives til FOA. Bestyrelsen aflønnes udelukkende med et fast honorar. Ud over det oplyste honorar, ydes et fast honorar til medlemmer af revisionsudvalget, som udgør 60 t. kr. for formanden og 40 t. kr. for øvrige medlemmer årligt.		
Som medlem af bestyrelsen i andre selskaber i PenSam gruppen har følgende bestyrelsesmedlemmer modtaget et samlet honorar fra selskaberne: Dennis Kristensen 173 t. kr. (2016: 173 t. kr.), Ebbe Dalsgaard 0 t. kr. (2016: 7 t. kr.), Mona Striib 218 t. kr. (2016: 218 t. kr.) og Cato Baldvinsson 60 t.kr. (2016: 0 t.kr.)		
Direktion:		
Torsten Fels		
Kontraktligt vederlag	-3.168	-3.158
Kontant bonus	0	0
<i>Vederlag i alt</i>	<i>-3.168</i>	<i>-3.158</i>
Benny Buchardt Andersen (Indtrådt pr. 1. august 2016 og udtrådt pr. 18. august 2017)		
Kontraktligt vederlag	-1.997	-1.298
Kontant bonus	0	0
<i>Vederlag i alt</i>	<i>-1.997</i>	<i>-1.298</i>
Benny Buchardt Andersen er fratrædt som direktør 18. august 2017. Der er udbetalt løn i fratrædelsesperioden, og derudover er der aftalt en fratrædelsesgodtgørelse. Det samlede beløb udgør 5.503 t. kr.		
Helen Kobæk (Udtrådt pr. 31. juli 2016)		
Kontraktligt vederlag	0	-2.531
Kontant bonus	0	0
<i>Vederlag i alt</i>	<i>0</i>	<i>-2.531</i>

NOTE 10 (FORTSAT)

Administrationsomkostninger **2017** **2016**

Direktionen aflønnes af PenSam Liv, og omkostningen fordeles til de øvrige selskaber i PenSam gruppen i henhold til administrationsaftale. Det omkostningsførte vederlag til direktionen i PenSam Liv udgør 3.111 t. kr. (2016: 4.367 t. kr.).

Øvrige ansatte, hvis aktiviteter har væsentlig indflydelse på selskabets risikoprofil:

Kontraktligt vederlag	-12.136	-4.927
Pension	-2.089	-776
Kontant bonus	0	0
<i>I alt omkostningsført vederlag i PenSam gruppen</i>	<i>-14.225</i>	<i>-5.703</i>

PenSam gruppen er forpligtet til at udpege alle medarbejdere, hvis aktiviteter har indflydelse på PenSam Liv's risikoprofil. En andel af de væsentlige risikotagere er ansat i PenSam A/S, og vederlaget fordeles til de øvrige selskaber i PenSam gruppen og afregnes i henhold til administrationsaftale.

NOTE 11

Skat **2017** **2016**

Årets aktuelle skat	0	-19.948
Ændring i udskudt skat	10.280	239
Regulering vedrørende tidligere år	-19.017	4.184
<i>I alt</i>	<i>-8.737</i>	<i>-15.525</i>

Årets skatteomkostning afstemmes således:

Årets resultat før skat	72.620	52.598
Skat heraf	-15.976	-11.571
Regulering af værdier	26.256	-8.138
Regulering vedrørende tidligere år	-19.017	4.184
<i>I alt</i>	<i>-8.737</i>	<i>-15.525</i>

NOTE 12**Fordeling af det realiserede resultat** **2017** **2016**

Selskabet har anmeldt en risikoforrentningsregel, som består af en indtjeningsdel og en risikodel. Risikoforrentningen fordeles forholdsmæssigt mellem egenkapitalen og overskudskapitalen. Det er yderligere omtalt i anvendt regnskabspraksis.

Realiseret resultat, jf. kontributionsbekendtgørelsen	4.738.104	6.467.059
Fordelt til:		
Kollektivt bonuspotentiale	4.491.310	6.179.285
Overskudskapital	172.910	193.582
<i>I alt til de forsikrede</i>	<i>4.664.220</i>	<i>6.372.867</i>
Egenkapitalens investeringsafkast	73.884	94.192
<i>Fordelt i alt</i>	<i>4.738.104</i>	<i>6.467.059</i>

Gruppeforsikringerne er ikke omfattet af kontributionsbekendtgørelsen, hvilket er årsagen til, at selskabets resultat før skat ikke er identisk med egenkapitalens andel af ovenstående fordeling.

Fordeling af det realiserede resultat på kontributionsgrupper:

Rentegruppe Fleksion		
Kollektivt bonuspotentiale	2.554.957	2.681.993
Overskudskapital	74.449	88.123
<i>I alt til de forsikrede</i>	<i>2.629.406</i>	<i>2.770.116</i>
Rentegruppe Tradition - ugaranterede		
Kollektivt bonuspotentiale	1.416.987	1.597.493
Overskudskapital	44.939	61.940
<i>I alt til de forsikrede</i>	<i>1.461.926</i>	<i>1.659.433</i>
Rentegruppe Tradition - garanterede		
Kollektivt bonuspotentiale	226.829	-230.199
Overskudskapital	50.481	30.679
<i>I alt til de forsikrede</i>	<i>277.310</i>	<i>-199.520</i>
Rentegruppe PMF		
Kollektivt bonuspotentiale	4.955	468.035
Overskudskapital	3.039	12.840
<i>I alt til de forsikrede</i>	<i>7.994</i>	<i>480.875</i>
Risikogrupper		
Kollektivt bonuspotentiale	218.488	1.506.683
<i>I alt til de forsikrede</i>	<i>218.488</i>	<i>1.506.683</i>
Omkostningsgrupper		
Kollektivt bonuspotentiale	69.096	155.280
<i>I alt til de forsikrede</i>	<i>69.096</i>	<i>155.280</i>

NOTE 12 (FORTSAT)

Fordeling af det realiserede resultat	2017	2016
Risikoforrentningen er opdelt på følgende grupper		
Risikoforrentning, rente	-509.657	-115.072
Risikoforrentning, omkostninger*	26.063	40.301
Fordeling af resultatet		
Investeringsafkast til egenkapitalen	40.250	69.555
Risikoforrentning til egenkapitalen	33.634	24.637
Erhvervsomkostninger	-217	-237
<i>I alt</i>	73.667	93.955
Fordeling af risikoforrentning til egenkapital på kontributionsgrupper		
Fleksion	11.636	11.108
Tradition, ugaranterede	7.427	7.721
Tradition, garanterede	21.609	11.725
PMF	4.099	7.243
Omkostningsgrupper	-11.137	-13.160
<i>I alt</i>	33.634	24.637
Omkostningsgrupper**		
Egenkapital	5.060	6.746
Overskudskapital	7.242	9.656

* Det bliver anmeldt til Finanstilsynet, at risikoforrentningen for 2018 forøges svarende til tabsdækningen i 2016 og 2017 fra kapitalgrundlaget til dækning af negative realiserede resultater i omkostningskontributionsgrupperne for PMF og Tradition - garanterede.

** Selskabet har en skyggekonto vedrørende egenkapital på 5,1 mio. kr. og overskudskapital på 7,2 mio. kr. i 2017. I 2016 var den hhv. 6,7 og 9,7 mio. kr.

Efter kontributionsbekendtgørelsen skal skyggekonti pr. 31.12.2015 nedbringes eller nedskrives med mindst en femtedel om året i de følgende fem år. Skyggekontiene er ikke nedbragt i løbet af 2017, men er ultimo 2017 nedskrevet med en femtedel af saldoen 31.12.2015.

NOTE 13

Materielle aktiver	31.12.2017	31.12.2016
Kostpris primo	1.757	1.050
Tilgang	0	1.367
Afgang	0	-660
<i>Kostpris ultimo</i>	<i>1.757</i>	<i>1.757</i>
Afskrivninger primo	-486	-605
Årets afskrivninger	-337	-157
Afskrivninger på afhændede aktiver	0	276
<i>Afskrivninger ultimo</i>	<i>-823</i>	<i>-486</i>
<i>Saldo ultimo</i>	<i>934</i>	<i>1.271</i>

NOTE 14

Investeringsejendomme	31.12.2017	31.12.2016
Dagsværdi primo	102.743	147.930
Afgang	0	-53.621
Årets værdiregulering til dagsværdi	5.277	8.434
<i>Dagsværdi ultimo</i>	<i>108.020</i>	<i>102.743</i>

Vægtet gennemsnit af forrentningskravet, der er lagt til grund ved fastsættelse af ejendommenes dagsværdi:

Boligejendomme	3,80%	3,80%
----------------	-------	-------

Selskabets ejendomme værdiansættes med udgangspunkt i DCF-motoden.

Der har ikke været anvendt eksterne eksperter ved målingen af investeringsejendomme.

NOTE 15

Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	31.12.2017	31.12.2016
Kostpris primo	31.237.012	27.233.188
Nettobevægelse	11.613.882	4.003.824
<i>Kostpris ultimo</i>	<i>42.850.894</i>	<i>31.237.012</i>
Kursregulering primo	8.278.276	6.236.109
Årets kursregulering	832.123	2.042.167
<i>Kursregulering ultimo</i>	<i>9.110.399</i>	<i>8.278.276</i>
<i>Saldo ultimo</i>	<i>51.961.293</i>	<i>39.515.288</i>

NOTE 16**Kapitalandele**

På www.pensam.dk > Forside > Om PenSam > PenSam i tal > Årsrapporter > Supplerende oplysninger til årsrapporterne vises en oversigt over de selskaber, der er investeret i.

NOTE 17

Afledte finansielle instrumenter	Hovedstol 2017	Positiv værdi 2017	Negativ værdi 2017
Rentekontrakter			
Swaps			
Løbetid 0-10 år	43.790.367	571.807	-264.620
Løbetid 10 -20 år	37.479.178	2.814.025	-1.477.148
Løbetid >20 år	12.059.725	156.850	-852.187
<i>I alt</i>	93.329.270	3.542.682	-2.593.956
Optioner			
Løbetid 0-10 år	4.616.163	36	0
<i>I alt</i>	4.616.163	36	0
Repoforretning			
Løbetid 0-10 år	-2.069.124	2.056.464	-5.065.509
<i>I alt</i>	-2.069.124	2.056.464	-5.065.509
Futures			
Løbetid 0-10 år	-3.757.869	52	-73
<i>I alt</i>	-3.757.869	52	-73
Terminskontrakter			
<i>I alt</i>	-45.155.806	480.515	-79.179
<i>Saldo ultimo</i>	46.962.634	6.079.750	-7.738.717

Alle rentekontrakter er indgået i danske kroner og euro.

Valutakontrakter har alle en løbetid på under et år.

Positive dagsværdier indgår i aktiverne.

Negative dagsværdier indgår i passiverne under 'Anden gæld' og 'Gæld til kreditinstitutter'.

NOTE 17 (FORTSAT)

Afledte finansielle instrumenter	Hovedstol 2016	Positiv værdi 2016	Negativ værdi 2016
Rentekontrakter			
Swaps			
Løbetid 0-10 år	20.170.006	746.172	-373.172
Løbetid 10 -20 år	22.774.503	3.355.891	-1.164.659
Løbetid >20 år	11.911.716	302.805	-1.543.685
<i>I alt</i>	<i>54.856.225</i>	<i>4.404.868</i>	<i>-3.081.516</i>
Optioner			
Løbetid 0-10 år	4.610.528	833	0
<i>I alt</i>	<i>4.610.528</i>	<i>833</i>	<i>0</i>
Repoforretning			
Løbetid 0-10 år	-294.000	2.128.199	-3.065.522
<i>I alt</i>	<i>-294.000</i>	<i>2.128.199</i>	<i>-3.065.522</i>
Futures			
Løbetid 0-10 år	-2.452.877	6.700	-8.204
<i>I alt</i>	<i>-2.452.877</i>	<i>6.700</i>	<i>-8.204</i>
Terminskontrakter			
<i>I alt</i>	<i>-38.202.306</i>	<i>216.029</i>	<i>-1.672.136</i>
Saldo ultimo	18.517.570	6.756.629	-7.827.378

Alle rentekontrakter er indgået i danske kroner og euro.

Valutakontrakter har alle en løbetid på under et år.

Positive dagsværdier indgår i aktiverne.

Negative dagsværdier indgår i passiverne under 'Anden gæld' og 'Gæld til kreditinstitutter'.

NOTE 18**Eventualaktiver**

PenSam har rejst et tilbagesøgningskrav overfor SKAT som følge af EU - Domstolens afgørelse i relation til ATP - sagen, som vedrører momsfrigørelse for forvaltning og herunder administration af pensionselskaber. Det er som følge af manglende praksis på området, uvist i hvilket omfang PenSam får medhold, og i givet fald hvornår PenSam modtager refusion. Det er derfor ikke muligt at indregne beløb i relation hertil i årsrapporten. Kravet behandles derfor som et eventualaktiv.

NOTE 19

Overskudskapital	31.12.2017	31.12.2016
Saldo primo	3.197.352	2.944.846
Andel af realiseret resultat	172.908	193.580
Andel af pensionsafkastskat	-73.851	-59.133
Overført fra kollektivt bonuspotentiale	262.455	191.130
Udbetalt	-82.116	-73.071
<i>Saldo ultimo</i>	<i>3.476.748</i>	<i>3.197.352</i>

NOTE 20

Livsforsikringshensættelser	31.12.2017	31.12.2016
Livsforsikringshensættelser primo	88.224.847	81.044.989
Fortjenstmargen primo	4.081.937	2.361.431
<i>Forsikringsmæssige hensættelser i alt primo</i>	<i>92.306.785</i>	<i>83.406.420</i>
Kollektivt bonuspotentiale primo	-9.550.568	-7.740.279
Regulering kollektivt bonuspotentiale primo	36.873	0
Netto akkumuleret værdiregulering primo	-5.558.423	-4.647.961
<i>Retrospektive hensættelser primo</i>	<i>77.234.667</i>	<i>71.018.180</i>
Bruttopræmier	5.708.382	5.513.593
Tilskrivning af afkast	2.241.841	3.297.353
Forsikringsydelse	-2.356.290	-2.187.507
Tilbageholdt PAL vedr. året	404.881	594.886
Betalt PAL vedr. tidl. år	-594.886	-536.933
Omkostningstillæg efter tilskrivning af omkostningsbonus	-252.742	-249.380
Risikogevinst efter tilskrivning af risikobonus	-48.348	-310.825
Andet	-51.832	95.298
<i>Retrospektive hensættelser ultimo</i>	<i>82.285.673</i>	<i>77.234.665</i>

NOTE 20 (FORTSAT)

Livsforsikringshensættelser	31.12.2017	31.12.2016
Kollektivt bonuspotentiale ultimo	12.758.707	9.550.568
Fortjenstmargen ultimo	-4.256.251	-4.081.937
Brutto akkumuleret værdiregulering ultimo	5.369.763	5.558.423
<i>Netto akkumuleret værdiregulering netto ultimo</i>	<i>5.369.763</i>	<i>5.558.423</i>
<i>Saldo ultimo</i>	<i>96.157.892</i>	<i>88.261.719</i>
Fordelingen af hensættelser		
Rentegruppe Fleksion		
Garanterede ydelser	208.611	180.988
Individuelt bonuspotentiale	38.054.866	33.615.261
Kollektivt bonuspotentiale, rente	5.067.589	3.145.478
Kollektivt bonuspotentiale, risiko	474.327	526.553
Kollektivt bonuspotentiale, omkostning	77.370	33.177
<i>Livsforsikringshensættelser Fleksion i alt</i>	<i>43.882.763</i>	<i>37.501.457</i>
Fortjenstmargen	3.135.657	2.928.425
<i>Forsikringsmæssige hensættelser Fleksion i alt</i>	<i>47.018.420</i>	<i>40.429.882</i>
Rentegruppe Tradition - ugaranterede		
Garanterede ydelser	122.928	291.961
Individuelt bonuspotentiale	24.644.944	23.257.960
Kollektivt bonuspotentiale, rente	5.741.745	4.528.569
Kollektivt bonuspotentiale, risiko	412.797	318.109
Kollektivt bonuspotentiale, omkostning	35.736	27.621
<i>Livsforsikringshensættelser Tradition - ugaranterede i alt</i>	<i>30.958.150</i>	<i>28.424.220</i>
Fortjenstmargen	842.387	864.594
<i>Forsikringsmæssige hensættelser Tradition - ugaranterede i alt</i>	<i>31.800.537</i>	<i>29.288.814</i>
Rentegruppe Tradition - garanterede		
Garanterede ydelser	15.754.291	16.478.484
Kollektivt bonuspotentiale, rente	429.909	390.301
Kollektivt bonuspotentiale, risiko	36.830	25.152
Kollektivt bonuspotentiale, omkostning	2.945	3.177
Risikomargen	62.172	79.854
<i>Livsforsikringshensættelser Tradition - garanterede i alt</i>	<i>16.286.148</i>	<i>16.976.968</i>
Fortjenstmargen	186.838	193.421
<i>Forsikringsmæssige hensættelser Tradition - garanterede i alt</i>	<i>16.472.986</i>	<i>17.170.389</i>

NOTE 20 (FORTSAT)

Livsforsikringshensættelser	31.12.2017	31.12.2016
Rentegruppe PMF		
Garanterede ydelser	4.402.703	4.631.672
Kollektivt bonuspotentiale, rente	260.970	327.695
Kollektivt bonuspotentiale, risiko	89.239	81.613
Kollektivt bonuspotentiale, omkostning	2.746	2.989
Risikomargen	30.141	31.339
<i>Livsforsikringshensættelser PMF alt</i>	<i>4.785.799</i>	<i>5.075.308</i>
Fortjenstmargen	91.369	95.497
<i>Forsikringsmæssige hensættelser PMF i alt</i>	<i>4.877.168</i>	<i>5.170.805</i>
Gruppeordninger		
Garanterede ydelser	118.528	143.633
Kollektivt bonuspotentiale, rente	126.504	140.133
<i>Gruppeordninger i alt</i>	<i>245.032</i>	<i>283.766</i>
Fortjenstmargen	-	-
<i>Forsikringsmæssige hensættelser gruppeordningerne i alt</i>	<i>245.032</i>	<i>283.766</i>
<i>Afkastprocent pr. rentegrupper</i>		
Afkastprocent, rentegruppe Fleksion	8,8%	8,2%
Afkastprocent, rentegruppe Tradition - ugaranterede	7,2%	7,8%
Afkastprocent, rentegruppe Tradition - garanterede	2,6%	6,2%
Afkastprocent, rentegruppe PMF	0,7%	13,8%
<i>Bonusgrader pr. rentegrupper</i>		
Bonusgrad, rentegruppe Fleksion	105,2%	100,9%
Bonusgrad, rentegruppe Tradition - ugaranterede	120,2%	116,5%
Bonusgrad, rentegruppe Tradition - garanterede	4,0%	2,7%
Bonusgrad, rentegruppe PMF	10,4%	10,9%
Omkostningsresultat i %	0,0%	0,0%
Omkostningsresultat i t. kr.	20.663	-1.909
Kollektivt bonuspotentiale, omkostning i t. kr.	118.797	66.964
Risikoresultat i %	0,1%	0,4%
Risikoresultat i t. kr.	48.348	310.825
Kollektivt bonuspotentiale, risiko i t. kr.	1.013.193	951.427
Forrentning af kundemidler efter omkostninger før skat	6,6%	6,1%

NOTE 21

Udskudte skatteaktiver	31.12.2017	31.12.2016
Saldo primo	23.498	23.259
Ændring i hensættelser	-1.480	239
<i>Saldo ultimo</i>	<i>22.018</i>	<i>23.498</i>

Udskudte skatteaktiver fordelt på hovedposter:

Materielle aktiver	-2	-19
Investeringsejendomme	-3.049	-5.298
Andre finansielle investeringsaktiver	-5.402	-30.157
Fremførbart underskud	30.471	58.972
<i>I alt</i>	<i>22.018</i>	<i>23.498</i>

NOTE 22**Anden gæld**

Afledte finansielle instrumenter	2.673.208	4.761.856
Øvrig gæld	153.069	116.572
Saldo ultimo	2.826.277	4.878.428

Alle gældsposter forfalder inden for fem år fra balancetidspunktet.

NOTE 23

Kapitalgrundlag	31.12.2017	31.12.2016
	(mio. kr.)	(mio. kr.)
Stamaktiekapital	125	125
Overført overskud	1.258	1.196
Foreslået udbytte	-1	-1
Overkurs ved emission	1	1
Overskudskapital	3.477	3.197
Fradrag for gæld	-50	-73
Fortjenstmargenen (Afstemningsreserve)	4.256	4.082
<i>Saldo ultimo</i>	<i>9.066</i>	<i>8.527</i>

NOTE 24**Aktiekapital**

Aktiekapitalen er ikke opdelt i flere aktieklasser og består af aktier på nominelt 100 kr. eller multipla heraf.

	Antal
Aktier	1.250.000

Selskabet er ejet 100% af PenSam Holding A/S med hjemsted i Furesø Kommune. Selskabet indgår i PenSam Holding's koncernregnskab.

NOTE 25

Sikkerhedsstillelser, eventualforpligtelser og andre økonomiske forpligtelser	31.12.2017 (mio. kr.)	31.12.2016 (mio. kr.)
Registrerede aktiver stillet til sikkerhed for selskabets hensættelser	102.571	94.324
Sikkerhedsstillelse for afledte finansielle instrumenter	354	1.657
Sikkerhedsstillelse i forbindelse med repo forretninger	5.041	3.078
Udnyttet tilsagn om investering i ejendomsfonde	3.411	2.650
Udnyttet tilsagn om investering i private equity fonde	1.498	2.757
Udnyttet tilsagn om investering i infrastruktur fonde	1.715	1.446
Udnyttet tilsagn om investering i øvrige fonde	1.094	704
Udnyttet tilsagn om investering i lån	31	51

PenSam Holding A/S's sambeskattede selskaber hæfter solidarisk for skat af den sambeskattede indkomst mv. Det samlede beløb fremgår af årsrapporten for PenSam Holding A/S, der er administrationsselskab i forhold til sambeskatningen.

PenSam Ejendomme ApS har et vedligeholdelsestilsvær i henhold til Lov om midlertidig regulering af boligforholdene, § 18 på 42 mio. kr. Endvidere er der tinglyst ejerpantebrev på nominelt 1.436 mio. kr.

Selskabet har investeret i aktier i Refshaleøen Holding A/S. Selskabet har i den forbindelse forpligtet sig til at købe yderligere 10% af aktierne om 3 år. Hvilket forventes at udgøre 129 mio. kr.

SKAT har foretaget en gennemgang af PenSam Liv's skattepligtige indkomst for 2009. PenSam Liv er ikke enig i de foretagne korrektioner og har anket afgørelsen. I 2013 og 2014 årsrapporten er der foretaget reguleringer til selskabets udskudte skatteaktiver, ud fra den udvikling skattesagen har taget, og baseret på et bedste skøn for sagens afslutning. Dette skøn er behæftet med usikkerhed, og den endelige afgørelse af sagen kan medføre såvel positive som negative reguleringer til selskabets udskudte skat. Usikkerheden er ikke væsentlig for regnskabsaflæggelsen.

Selskabet har ikke påtaget sig kautions-, garanti- eller andre forpligtelser ud over de i regnskabet anførte.

NOTE 26

Nærtstående parter

Nærtstående parter, som har bestemmende indflydelse er:

- PenSam Holding A/S, Furesø, der ejer 100% af aktiekapitalen.

Nærtstående parter, som har betydelig indflydelse er:

- FOA, via ejerskab af PenSam Holding A/S.
- Bestyrelsesmedlemmer i PenSam Liv A/S. Bestyrelsen fastlægger forretningsmodellen og den overordnede strategi for selskabet.
- Direktionen i PenSam Liv A/S. Direktionen varetager den daglige drift.

Andre nærtstående parter er:

- Pensionskassen PenSam, har betydelig indflydelse i PenSam Holding A/S.
- PenSam Forsikring A/S, er søsterselskab.
- PenSam Bank A/S, er søsterselskab.
- PenSam A/S, er søsterselskab.

Der har ikke været andre transaktioner med bestyrelse og direktion end vederlag, jf. note 10.

For tilknyttede og associerede virksomheder henvises til oversigten i note 28.

PenSam gruppen anvender PenSam Bank som bankforbindelse i beskedent omfang.

PenSam A/S varetager administrative opgaver for PenSam Liv. I henhold til administrationsaftale afregnes til fast pris opgjort på markedsbaserede vilkår. De administrative opgaver omfatter pensionsadministration, formueforvaltning samt øvrig administration for selskaberne i PenSam gruppen.

Øvrige koncerninterne transaktioner, så som handel med værdipapirer og nogle produktspecifikke aftaler mellem de juridiske enheder sker ligeledes på markedsbaserede vilkår. Eksempelvis leverer PenSam Forsikring forsikringer ved visse kritiske sygdomme til arbejdsmarkedspensionsordningerne i PenSam Liv.

Ydelser i henhold til administrationsaftale samt mellemværende:

	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2016</u>
Omkostninger	-422.353	-453.644
Gæld	194.258	95.488

NOTE 27**Afkast til regnskabsmæssig værdi**

I skemaet vises afkastprocenter for 2017 fordelt på investeringskategorier.

	Regnskabsmæssige værdier		Afkast i % før pensions- afkastskat og selskabsskat
	Primo	Ultimo	
1. Grunde og bygninger	7.665.362	8.211.068	6,7
2.1 Noterede kapitalandele	24.317.190	33.174.241	11,7
2.2 Unoterede kapitalandele	5.923.055	7.137.238	2,5
2. Kapitalandele i alt	30.240.245	40.311.479	10,0
3.1 Stats- og realkreditobligationer	33.373.391	31.482.970	0,4
3.2 Indeksobligationer	847.176	1.048.986	1,5
3.3 Kreditobligationer og emerging markets obligationer	21.567.835	20.794.575	-0,3
3.4 Udlån m.v.	1.407.096	798.816	-20,3
3. Obligationer og udlån i alt	57.195.498	54.125.347	-0,3
4. Andre dattervirksomheder	0	0	-
5. Øvrige investeringsaktiver	-1.456.107	401.336	-
6. Afledte finansielle instrumenter til sikring af aktiver og forpligtelser	1.323.373	953.139	-

De viste afkast i procent er for de enkelte aktivtyper beregnet som et tidsvægtet afkast. Værdien af valutaafdækningsinstrumenter indgår i pkt. 5.

Der beregnes ikke tidsvægtet afkast for 'Øvrige finansielle investeringsaktiver' og 'Afledte finansielle instrumenter* til sikring af nettoændringer af aktiver og forpligtelser', da en sådan beregning for disse aktivklasser ikke er muligt.

Værdien af unoterede investeringer udgør ca. 19% af investeringsaktiverne.

NOTE 28**Tilknyttede og associerede virksomheder**

	PenSam Liv's andel af aktiekapital i procent	Virksomhed- ens egen- kapital t.kr.	Virksomhed- ens resul- tat t. kr.	Retsform	Hjemsted	Aktivitet
Kapitalandele i tilknyttede virksomheder						
Kapitalforeningen PenSam Invest	89,52	53.926.521	2.783.433	Forening	København	Investering
PenSam Erhvervsjendomme	100,00	1.526.615	99.557	ApS	Furesø	Udlejning
PenSam Ejendomme	64,32	2.053.161	147.332	ApS	Furesø	Udlejning
Komplementarselskabet PenCo	75,00	124	-15	ApS	København	Komplementar
PenCo	75,00	233.853	-923	P/S	København	Byggeri
Komplementarselskabet Teglhølm Holding	50,01	37	-5	ApS	København	Holding
Teglhølm Holding	50,01	212.527	122.823	P/S	København	Byggeri
Komplementarselskabet Kampmannsgaard	50,01	50	0	ApS	København	Komplementar
Kampmannsgaard	50,01	222.480	75	P/S	København	Byggeri
Komplementarselskabet Sofiendal Enge Hasseris	100,00	41	-9	ApS	Furesø	Komplementar
Sofiendal Enge Hasseris	100,00	255.458	-41	P/S	Furesø	Byggeri
Komplementarselskabet Peter Bangs Vej	100,00	37	-13	ApS	Furesø	Komplementar
Peter Bangs Vej	100,00	197.066	21.568	P/S	Furesø	Byggeri
Komplementarselskabet af 1. juni 2017	100,00	47	-3	ApS	Furesø	Komplementar
Ejendomsinvesteringsselskabet af 1. juni 2017	100,00	468	-32	P/S	Furesø	Byggeri
Projektselskabet Marmorbyen komplementar	50,01	64	-22	ApS	København	Komplementar
Kapitalandele i associerede virksomheder						
Skjoldenæsholm Landbrug under likvidation	50,00	15.986	2.004	ApS	Ringsted	Landbrug
Skovselskabet Skov-Sam II	64,21	10.364	314	ApS	Furesø	Skovdrift
Irish Forestry Investment Holding	33,33	44.593	-568	A/S	København	Skovdrift
Komplementarselskabet af 31. august 2006	25,00	99	-16	ApS	Furesø	Komplementar
Ejendomsselskabet af 31. august 2006	25,00	1.292.700	176.000	P/S	København	Byggeri
Carlsberg Byen	22,51	3.146.000	124.366	P/S	København	Byggeri

I PenSam gruppen skifter ejerandelen løbende i de tilknyttede og associerede virksomheder, derfor kan ejerandele og resultater ikke direkte afstemmes til resultatopgørelsen.

NOTE 29**Følsomhedsoplysninger i t. kr.**

Hændelse	Påvirkning af egenkapitalen
Rentestigning 0,7 pct. Point	-36.097
Rentefald 0,7 pct. Point	38.758
Aktiekursfald på 12 pct.	-11.843
Ejendomsprisfald på 8 pct.	0
Valutakursrisiko (VAR 99,5 pct.)	-656
Tab på modpart på 8 pct.	-7.459

Påvirkning af egenkapitalen til opgørelsen af følsomhedsnoten er opgjort før skat og PAL.

Negativt fortegn dækker over en reduktion af egenkapitalen.

Skemaet er udarbejdet i overensstemmelse med Finanstilsynets vejledning for indberetninger om risikoscenarier.

NOTE 30

Risikooplysninger

Bestyrelsen i PenSam Liv har besluttet en politik for risikostyring, der fastlægger det ønskede risikoniveau i selskabet og som sikrer sammenhæng imellem de finansielle mål og midler. Den overordnede risikopolitik er et centralt element i selskabets risikostyringssystem, idet det ønskede risikoniveau fastlagt i politikken fordeles ud på alle de forskellige typer af risici, som selskabet påtager sig.

Bestyrelsen vurderer, om det ønskede risikoniveau er forsvarligt i forhold til den tilgængelige kapital og øvrige buffere. Vurderingen sker minimum en gang om året med udarbejdelse af en risikovurderingsrapport, der blandt andet sendes til Finanstilsynet. Rapporten er resultatet af et forløb, hvor selskabets nuværende og forventede fremtidige soliditet er blevet undersøgt ved hjælp af stresstest, kapitalplaner, scenarieanalyser med mere. Et væsentligt element i risikovurderingen er også analysen af PenSam Liv's model til kvantificering af risici.

Et resultat af bestyrelsens risikovurdering er, at der kan udstedes forsvarlige retningslinjer til direktionen. Risikogrænserne fastsat i retningslinjerne gør, at den daglige administration af selskabet holdes indenfor bestyrelsens risikotolerancegrænser.

Selskabet har en ALM Investeringskomité, hvor de primære opgaver blandt andet består af overvågning af risici, vurdering og sikring af en velfungerende risikostyrings-proces og evaluering af selskabets kapital- og solvenssituation.

Den praktiske udførelse af risikostyringen er forankret i en risikostyringsfunktion. Risikostyringsfunktionen sikrer en ensartet behandling af risici, foretager vurdering af væsentligheden af risici samt rapportering heraf, og overvåger løbende de identificerede risici samt de handlinger, der er igangsat for at reducere risici. Samtidig registreres identificerede risici i et risikosystem, som tydeliggør sammenhængen mellem risici, hændelser og selskabets kontrolmiljø.

De væsentligste risici i selskabet er finansielle risici, forsikringsmæssige risici samt operationelle risici.

Finansielle risici

Finansielle risici består primært af markeds- og modpartsrisici, og er relateret til tab på selskabets investeringsaktiver. Markedsrisici omfatter renterisici,

aktierisici, ejendomsrisici, valutarisici samt kredit-spændrisici.

Styring af de finansielle risici tager udgangspunkt i politik og retningslinjer for investering, der er formuleret ud fra investeringsstrategien. Investeringsstrategien er fastlagt særskilt for hvert af pensionskoncepterne Fleksion, Tradition (yderligere opdelt i to grupper) og PMF samt for Gruppeliv og selskabets basiskapital, idet de respektive grupper har forskellige risikoprofiler.

Af selskabets politikker og retningslinjer fremgår blandt andet krav til sammensætning af investeringerne, anvendelse af benchmark mv. Investeringerne sammensættes, så risikoen i investeringsporteføljen spredes, så der ikke er for stor en afhængighed af en enkelt aktivklasse eller et enkelt aktiv.

Bestyrelsen har endvidere fastlagt risikorammer på investeringsområdet, som risikoforbruget skal holdes inden for. Der afrapporteres til bestyrelsen ved eventuelle overskridelser af rammerne.

Selskabet har en beholdning af renteaftækningsinstrumenter grundet garantier i PMF-konceptet og pensionerede kunder i Tradition-konceptet.

Forsikringsmæssige risici

Forsikringsmæssige risici omfatter primært invaliditets- og levetidsrisiko.

En væsentlig risiko i selskabet er relateret til usikkerheden i kundernes levetid. Selskabets kunder har livsvarige alderspensioner, og for de pensionskoncepter, der har ydelser eller betingede garantier, kan dette medføre gevinster eller tab, såfremt de faktiske levetider afviger fra de forventede.

Selskabet forholder sig som minimum årligt til udviklingen i kundernes levetid. Ved større stigninger i levetiderne end forudsat foretages der yderligere hensættelser til at dække forpligtigelserne for ikke garanterede produkter.

Operationelle risici

Operationelle risici er defineret som tab som følge af u hensigtsmæssige eller mangelfulde interne procedurer, menneskelige og systemmæssige fejl, eller som følge af eksterne begivenheder, herunder juridiske risici.

Operationelle risici opstår således som følge af fejl eller mangler i processer eller som følge af udefrakommende forhold, som medfører økonomiske tab eller tab af omdømme. Selskabet har, for at reducere risikoen for tab som følge af operationelle risici, sikret sig, at der er implementeret forretningsgange og udført relevante interne kontroller.

Følsomhedsoplysninger

Følsomhedsberegninger er anført i note 29 til årsrapporten. Følsomhedsberegningerne viser påvirkningen på egenkapitalen ved fald og stigninger i for eksempel rente eller aktiekurser.